

PRIMITIÆ POETICES:

SIVE

Illustrium veterúmque Poetarum
SENTENTIÆ,

Quæ sunt suaves, quæ puræ, quæ faciles,
& ad alenda Puerorum ingenia aptæ ;

Hinc indè dispersæ,

In ORDINEM ALPHABETICUM dispositæ.

In hóc Opere valde utili, diúque desiderato, Vis Poetica,
Suavitas & Sublimitas ; virtutum Laudes, Præcepta
saluberrima, multaque alia, quæ sunt memoriâ dig-
nissima, continentur.

In usum Puerorum, qui Poetarum, tum Lèctione, tum
Imitatione prima faciunt Tyrocinia.

Uui esse potest hæc Collectio & viris olim Doctrinâ
instructis, qui faciunt sedulò, ut studia Literarum
penè oblita recuperent.

Carmina quam tribuunt, fama perennis erit.
— *Ingenio stat sinè morte decus.*

L O N D I N I:

Apud J. P E M B E R T O N, in Fleet-Street.

M.DCC.XXXIII.

PRIMITIA POETICES.

Illustration of the Poet's Life.

By the Author.

Quarto, 1800.

Price 1s.

London: Printed by J. Johnson, St. Paul's Church-Yard.

1800.

Printed by J. Johnson, St. Paul's Church-Yard.

1800.

Printed by J. Johnson, St. Paul's Church-Yard.

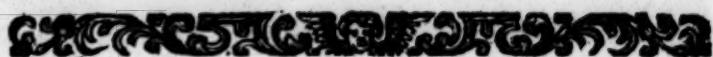
1800.

Printed by J. Johnson, St. Paul's Church-Yard.

1800.

Printed by J. Johnson, St. Paul's Church-Yard.

1800.

Syllabus Capitulorum quæ in hac collectione continentur.

A		D	
A Abstinentia	pag. 1	Desidia	
Adolescentia	2	DetraCTOR	ibid.
Adversitas	3	Deus	26
Adulatio	4	Diligentia	27
Ævum	ibid.	Divitiæ	28
Afflictio	5	Dolor	29
Agricola	6	Doctrina	30
Ambitio	7		
Amicitia	8	E	
Anima	9	Ebrietas	30
Ars	10	EduCATio	31
Affuetudo	11	Eloquentia	32
Avaritia	12	Exemplum	33
Aulici	14	Experientia	ibid.
Auxilium	15		
B		F	
Beatitudo	15	Fama	34
Bellum	16	Fides	35
Bonitas	17	Finis	36
		Forma	37
		Fortitudo	38
		Fortuna	39
C		Frons	40
Carmina	18	Frugalitas	41
Cibus	19		
Clementia	20		
Concordia	21	G	
Conscientia	ibid.	Gloria	42
Crudelitas	23	Gratitudo	ibid.
Cura	24	Gula	43

INDEX.

H		Optima brevis ævi	65
Homo	44	P	
Honor	45		
I		Parentes	66
Ignavia	46	Patientia	67
Industria	ibid.	Lenit. miseria patientia	ibid.
Ingenium	47	Patria	68
Invidia	ibid.	Paupertas	69
Ira	49	Pax	70
Iustitia	50	Peccatum	ibid.
Juventus	51	Pecunia	71
L		Pietas	72
Labor	52	Poesis	73
Lectio veterum	53	Principium	75
Laus	54	Potentia	76
——Philomelæ	ibid.	R	
Liberalitas	55		
Libertas	ibid.	Religio	77
Lingua	56	Rus	ibid.
Luxus in vestibus	57	S	
M			
Mediocritas	57	Senectus	78
Malè parta	58	Senes	79
Mendacium	59	Similitudo	ibid.
Misericordia	ibid.	Spes	80
Mora	60	Studium	81
Mors	61	Superbia	ibid.
N		T	
Nil æternum	62		
Navigatio	ibid.	Tempus	82
Nobilitas	63	V	
O			
Obsequium	64	Ver	83
Omnes non possunt omnia	65	Verbum	ibid.
		Veritas	84
		Vires	ibid.
		Virtus	85
		Vita	86
		Voluptas	87

Primitiæ Poetices, &c.

*Ab Jove Principium Musæ; Jovis omnia plena:
Jure capax Mundus nil Jove majus habet.*

C A P. I.

ABSTINENTIA.

Quem Luxus non frangit iners, mollisque voluptas?
Sit facilis Victus, nullo irritante sapore.

Vivitur exiguo melius; Natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Omnia, quæ miseras possunt finire querelas,

In promptu voluit candidus esse Deus.

Vile olus, & duris hærentia mora rubetis,

Pugnantis stomachi composuere famem.

Quod satiare potest, dives Natura ministrat:

Quod docet infrænis gloria, sine caret.

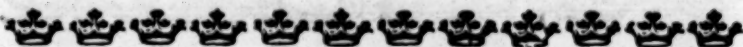
2 P R I M I T I Æ P O E T I C E S .

Difce meo exemplo formofis poffe carere :

Eft virtus placitis abftinuiſſe bonis.

Quippe nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hoſtes,
Quantum ſola nocet animis immiſſa voluptas.

Diſcite, quàm parvo liceat producere vitam.

C A P. II.

A D O L E S C E N T I A .

INter cuncta leges, et percunctabere doctos,
Quâ ratione queas traducere leniter ævum.

Fingit equum tenerâ docilem cervice Magiſter
Irè viam, quâ monſtret eques: Venaticus ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aulâ,
Militat in ſylvis catulus. Nunc adbibere puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu.

Gratum eſt, quod patriæ civem, populoque dediſti;
Si facis, ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Utilis & bellorum, & pacis rebus agendis.

Quid mollem pateris luxu torpere juventam?
Utendum eſt ætate: cito pede labitur ætas.

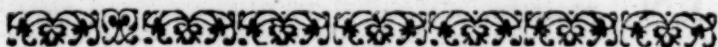
Collige, Virgo, roſas, dum flos novus, & nova pubes;
Et memor eſto ævum ſic properare tuum.

Credebant hoc grande nefas & morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat.

Adolescētem verecundum esse decet.

———et teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studiis.

Qui juvenis es, libenter audias senes.

CAP. III.

ADVERSITAS.

DOnec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

En! Ego non paucis quondam munitus amicis;

Dum flavit velis aura secunda meis.

Ut fera nimboſis tumuerunt æquora ventis,

In mediis, lacerâ puppe, relinquor aquis.

Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,

Tempore sic duro est inspicienda fides.

Dum juvat, & ridet vultu fortuna sereno,

Indelibatas cuncta sequuntur opes.

At simul intonuit, fugiunt; nec noscitur ulli,

Agminibus comitum qui modò cinctus erat.

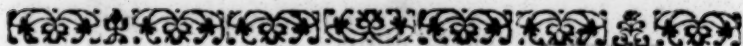
Rebus in angustis facile est contemnere vitam;

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

O mihi chare quidem semper, sed tempore duro

Cognite, res postquam procubere meæ.

———Nec enim Fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitiùs ista feres.

C A P. IV.

A D U L A T I O.

NOli aliam occultare in corde sententiam, & aliam proferre.

Quid? quod adulandi gens prudentissima laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici.
 Natio comœda est. Rides? majore cachinno
 Concutitur: flet, si lachrymas aspexit amici,
 Nec dolet. Igniculum brumæ si tempore poscas,
 Accipit endromyden: si dixeris, æstuo, fudat.

Nomen adulantûm mediâ procedit in aulâ,
 Impia subdulci melle venena latent.
 Sic avidis fallax indulget piscibus hamus,
 Callida sic stultas decipit esca feras.

Quicquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque:
 Negat quis? nego: ait, aio: postremò imperavi ego-
 met mihi
 Omnia assentiri. Is quæstus nunc est multo uberrimus.

C A P. V.

ÆVUM HOMINIS BREVE.

O Malè stultorum mens credula, qui brevis ævi
 Tempora non nôrint, quàm fugitiva volant.
 An scimus miseri, quid lex ventura minatur?
 Vivamus: mortem fallere nemo potest.

Heu vanum mortale genus ! quid gaudia differs ?

Falle diem ; mediis mors venit atra jocis.

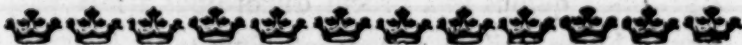
Tu quâmcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ fume manu ; nec dulcia differ in annum.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum :
Grata superveniet, quæ non sperabitur hora.

Vidi jam juvenem, premeret cùm senior ætas,
Mærentem stultos præteriisse dies.

Dum vires annique sinunt, tolerate laborem,
Jam veniet tacito curva senecta pede.
Ergo dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere ; non tardo labitur illa pede.

Ætas, ut rosa, perit.

C A P. VI.

A F F L I C T I O.

NIL adeò fortuna gravis miserabile fecit ;
Ut minuant nullâ gaudia parte malum.

An miseros tristis fortuna tenaciter urget ?

Nec venit inceptis mollior aura meis ?

Nam solet interdum fieri placabile Numen :

Nube solet pulsâ candidus ire dies.

O focii (neque enim ignari fumus ante-malorum)

O passi graviora ; dabit Deus his quoque finem.

Nate Deâ, quo Fata trahunt, retrahúntque, sequamur.

Quicquid erit ; superanda omnis Fortuna ferendo est.

Pona-

6 PRIMITIÆ POETICES.

Ponamus nimios gemitus; flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Perfer, & obdura; dolor hic tibi proderit olim;
Sæpe tulit fessis succus amarus opem.

Tu ne cede malis, sed contrà audentior ito.

C A P. VII.

A G R I C O L A.

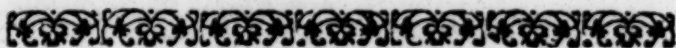
TEmpus in agrorum cultu consumere, dulce est.
Vivite contenti casulis, & collibus istis.
Qui sat̃s est mensis, panem quærat̃s aratro.

O fortunatos nimiùm, sua si bona nôrint,
Agricolas, quibus ipsa procul discordibus armis
Fundit humo facilem victum justissima tellus!

O rus, quando ego te adspiciam? quandóque licebit
Nunc veterum libris, nunc somno, & inertibus horis,
Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ?

O quando faba Pythagoræ cognata, fimúlque
Uncta sat̃s pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes cœnæque Deûm! quibus ipse, meique,
Ante Larem proprium vescor.

C A P. VIII.

A M B I T I O.

CRede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intrâ
Fortunam debet quisque manere suam.

Quid fuit, ut tutas agitare Dædalus alas?

Icarus immensas nomine signat aquas?

Nempe quòd hic altè, demissius ille volabat;

Nam pennas ambo non habuere suas.

Tu quoque formida nimiùm sublimia semper,

Propositiq; memor contrahe vela tui.

—— Qui nimios optabat honores,

Et nimias poscebat opes; numerosa parabat

Excelsæ turris tabulata: unde altior esset

Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.

Quid Crassos, quid Pompeios evertit; & illum,

Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?

Summus nempe locus, nullâ non arte petitus.

Sæpius ventis agitur ingens

Pinus; & celsæ graviore casu

Decidunt turres; feriuntq; summos

Fulmina montes.

Vive finè invidiâ, mollésque inglorius annos

Exige; vive tibi; & nomina magna fuge.

Vive tibi; quantúmque potes, prælustria vita:

Sævum prælustri fulmen ab arce venit.

C A P. IX.

AMICITIA.

DOnec eris felix, multos numerabis amicos;
 Tempora si fuerint nubila, solus eris.
 Aspicias, ut veniant ad candida testa columbæ?
 Accipiet nullas fordida turris aves.
 Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam.
 Nullus ad amissas ibit amicus opes.
 Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est:
 Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat.

OVIDIUS *de se loquitur.*

En! ego non paucis quondam munitus amicis,
 Dum flavit velis aura secunda meis.
 Ut fera nimboſis tumuerunt æquora ventis,
 In mediis, lacerâ puppe, relinquo aquis.
 Vix duo trêſve mihi de tot ſupereſtis amici;
 Cætera Fortunæ, non mea turba fuit.
 Illud Amicitiz ſanctum & venerabile nomen
 Nunc tibi pro vili, ſub pedibûſque jacet.
 Turpe quidem dictu; ſed (ſi modò vera fatemur)
 Vulgus amicitias utilitate probat.
 Cùm Fortuna manet, vultum ſervatis, amici;
 Cùm cecidit, turpi vertitis ora fugâ.
 Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
 Auxilium nullâ parte tuliffe tuum.

Turpe

Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci;

Turpe laborantem deseruisse ratem.

Turpe sequi casum, & fortunæ cedere; amicum

Et, nisi sit felix, esse negare tuum.

Hunc, quem cœna tibi, quem mensa paravit amicum,

Esse putas fidæ pectus amicitiae?

Aprum amat, & mullos, & fumen, & ostrea, non te;

Tam bene si cœnem, noster amicus erit.

Quem tibi divitiæ peperere, est falsus amicus:

Argentum, non te, diligit ille tuum.

Quâ potes, excusa, nec amici deferere causam:

Quo pede cœpisti, sic bene semper eas.

Scilicet hîc etiam, quâ nulla ferocior ora est,

Nomen amicitiae barbara corda movet.

———Tu semper amoris

Sis memor, & chari comitis ne abscedat imago.

Nulla est amico pulchrior possessio.

C A P. X.

ANIMA IMMORTALIS EST.

SUNT aliquid manes, lethum non omnia finit:

Luridâque evictos effugit umbra rogos.

Inque leves abiit paulatim spiritus auras.

Hîc locus est, partes ubi se via findit in ambas,

Dextera, quæ Ditis magni sub mœnia tendit;

Hâc iter Elysium nobis: at læva malorum

Exercet pœnas, & ad impia Tartara mittit.

C

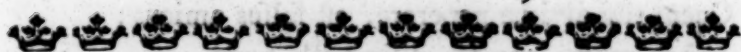
—Et

———Et quod missum est ex ætheris oris,
Id rursus cœli stellantia templa receptant.

Accipient olim quum te loca læta piorum:
Non erit in Stygiâ notior umbra domo.

Morte carent animæ, semperque priore relicta
Sede, novis domibus vivunt, habitantque receptæ.

Ignæus est ollis vigor & cœlestis origo.

C A P. XI.

A R S.

A Rtibus ingenuis quæsitæ est gloria multis,
Pectora mollescunt, asperitasque fugit.

Nil tam difficile est, quod non solertia vincit.

Quam scit uterque lubens, censebo, exerceat artem.

Disce aliquid; nam cum subito fortuna recedit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

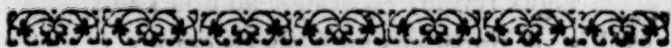
Si tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quod possint inopem defendere vitam.

Ingenium mala sæpe movent: quis crederet unquam
Aërias hominem carpere posse vias?

Dædalus at medio pendebat in aëre pennis.

O quantum est subitis casibus ingenium!

C A P. XII.

ASSUETUDO.

Difficile est longum subito deponere amorem:
 Linquere sueta diu, quæ nocuere, grave est.
 Non facile incipient turres vitare columbæ,

Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas.
 Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum:

Tempus & assuetâ ponere in arte juvat.
 Saucius ejurat pugnam gladiator; & idem
 Immemor antiqui vulneris arma capit.
 Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis;
 Et ducit remos, quâ modò navit, aquâ.

Hæc quoque, Naso, feres; etenim majora tulisti:

Jam tibi sentiri sarcina nulla potest.
 Ductus ab armento taurus detrectat aratra,
 Subtrahit & duro colla novella jugo.
 Nos quibus assueti fatum crudeliter uti,
 Ad mala jampridem non sumus ulla rudes.

Quod malè fers, assuesce, feres benè: multa vetustas

Lenit, at incipiens omnia dura putat.
 Scilicet est artis strictissima janua cunctis;

Et labor est unus tempora prima pati.
 Aspicias, ut preñsos urant juga prima juvencos?
 Et nova velocem cingula lædat equum?

Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci,

Tempore lenta pati fræna docentur equi.
 Penelopen ipsam (perstes modò) tempore vinctes;
 Capta videt serò Pergama; capta tamen.

Quique fugax rerum, securaque ad otia natus,
 Mollis, & impatiens antè laboris eram;
 Ultima nunc patior : nec me mare portubus orbum
 Perdere, diversæ nec potuere viæ;
 Suffecitque malis animus. Nam corpus ab illo
 Accepit vires, vixque ferenda tulit.

C A P. XIII.

A V A R I T I A.

IMpiger extremos currit mercator ad Indos,
 Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

———Quum te neque fervidus æstus
 Dimoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum;
 Nil obstat tibi, dum ne sit te ditior alter.
 Sed quò divitias hæc per tormenta coactas?

Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti:
 Et nummos turpes numinis instar habet.

Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit:
 Nec finem voto ponis, avare, tuo.

Sed crescunt & opes & opum furiosa cupido:
 Et cùm possideant plurima, plura petunt.
 Sic quibus intumuit suffusâ venter ab undâ,
 Quò plùs sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ.

Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi;
 Vix, ultrà quò jam progrediatur, habet.
 Ah, nunc desertis cessant sacraria lucis;
 Aurum omnes, victâ jam pietate, colunt.

Auro pulsa fides; auro venalia jura;

Aurum lex sequitur, mox finè lege pudor.

Ergo sollicitæ tu causa, pecunia, vitæ es;

Per te immaturum mortis adimus iter.

Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes:

Semina curarum de capite orta tuo.

Quid tam sollicitis vitam consumimus annis,

Torquemúsque metu cæcâque cupidine rerum?

Tantalus à labris fitiens fugientia captat

Flumina; quid rides? mutato nomine, de te

Fabula narratur. Congestis undique faccis

Indormis inhians, & tanquam parcere sacris

Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.

Nescis, quid valeat nummus, quem præbeat usum?

Panis ematur, olus, vini sextarius; adde,

Queis humana sibi doleat natura negatis.

Deest avaro, quod habet.

Quid mihi divitiæ? quarum si dempseris usum,

Quamvis largus opum, semper egenus ero?

Immo etiam pœna est partis incumbere rebus;

Quas cum possideas, est violare nefas.

Non aliter fitiens vicinas Tantalus undas

Captat, & appositis abstinet ora cibis.

Divitis hæc magni facies erit, omnia cernens

Qui timet, & sicco concoquit ore famem.

Non uxor salvum te vult, non filius; omnes

Vicini oderunt; noti, pueri, atque puellæ.

Miraris, quum tu argento post omnia ponas,

Si nemo præstat, quem non merearis, amorem?

Possideat

Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquat, nec amat quenquam, nec amatur ab ullo.

Tantis parta malis, curâ majore metûque
Servantur: misera est magni custodia censûs.

Quis metus, aut pudor est unquam properantis avari?

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorûmque fames.

Multa petentibus desunt multa.
Bene est, cui Deus obtulit
Parcâ, quod satîs est, manu.

Id nempe dicis, omnium quod est caput
Malorum, avaritiam mihi quum nominas.

Odi ego aurum; multam multis sæpe suasit perperam.
Rape, congere, aufer, posside; relinquendum est.

C A P. XIV.

AULICI.

FErre moram, moderari iram, contemnere risus,
Dura pati; cunctos aulica vita docet.

Tu quicumque es, qui sceptrâ tenes,
Licet omne tuâ vulgus in aulâ
Centum pariter limina pulset;
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.

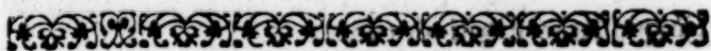
Exulat integritas, probitas & candor ab aulâ.

Blanditur, sed post mordet, ceu scorpius, aula.

—Exeat

—Exeat aulâ,
 Qui volet esse pius. Virtus & summa potestas
 Non coeunt.—

Fortunam reverenter habe, quicumque repente
 Dives ab exili progrediare loco.

C A P. XV.

AUXILIUM.

HUmani est animi, si consolare jacentem,
 Mollibus & verbis aspera fata leves.

Brachia da lasso, potius prendenda natanti :

Nec pigeat mento supposuisse manum.

Jupiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,

Aspice nos hoc tantum; & si pietate meremur,

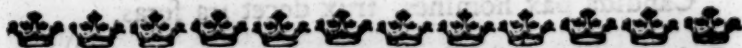
Da deinde auxilium, pater, atque hæc omnia firma.

Parce pio generi, & propius res aspice nostras.

Auxilio tutos dimittam, opibusque juvabo.

Tu clypeus, tu tela mihi, tu certa salutis

Anchora, tu statio tuti placidissima portus.

C A P. XVI.

BEATITUDO.

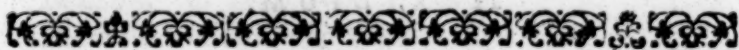
—**U**Ltima semper

Expectanda dies homini est, dicique beatus

Ante obitum nemo, supremæque funera debet.

—Nihil est ab omni parte beatum.

Non, possidentem multa, vocaveris
 Rectè beatum : rectiùs occupat
 Nomen beati, qui deorum
 Muneribus sapienter uti,
 Durámque callet pauperiem pati ;
 Pejúsque letho flagitium timet :
 Non ille pro caris amicis
 Aut patriâ timidus perire.

C A P. XVII.

B E L L U M.

Q Uis fuit, horrendos primus qui protulit enses ?
 Quàm ferus, & verè ferreus ille fuit ?
 Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata ;
 Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
 Quippe ubi non pax est, trepidant formidine belli ;
 Nec quisquam pressò vomere fulcat humum.
 Sed mollis pax arva colit ; pax candida primùm
 Duxit araturos sub juga dura boves.
 Bella velint, Martémque ferum rationis egentes,
 Candida pax homines, trux decet ira feras.
 Quippe ubi fas versum atque nefas ; tot bella per orbem,
 Tam multæ scelerum facies ; non ullus aratro
 Dignus honos : squalent abductis arva colonis :
 Et curvæ rigidum falces conflantur in enses :
 Vicinæ, ruptis inter se legibus, urbes
 Arma ferunt ; sævit toto Mars impius orbe.

Nobi-

Nobilitas cum plebe perit, latéque vagatur
 Ensis, & à nullo revocatum est pectore ferrum.
 Stat cruor in templis, multâque rubentia cæde
 Lubrica faxes madent: nulli sua profuit ætas.

Quis furor est atram bellis accersere mortem?

Imminet & tacito clam venit illa pede.

Quàm potius laudandus hic est, quem prole paratâ

Occupat in parvâ pigra senectâ casâ:

Ipsæ suas sectatur oves, at filius agnos;

Et calidam fessio comparat uxor aquam.

Ne pueri, ne tanta animis affuescite bella:

Neu patriæ validas in viscera vertite vires.

Summum, Brute, nefas civilia bella fatemur.

C A P. XVIII.

B O N I T A S.

— **V** I R bonus est quis?

Qui consulta patrum, qui leges jurâque servat.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est

Vivere bis, vitâ posse priore frui.

Tanta tibi est recti reverentia, Cæsar, & æqui;

Quanta Numæ fuerat: sed Numa pauper erat.

Ardua res hæc est opibus non tradere mores,

Et cum tot Cræsos viceris, esse Numam.

Rari quippe boni; numero sunt vix totidem; quot

Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.

Quænam summa boni? Mens, quæ sibi conscia recti.

C A P. XIX.

C A R M I N A E T P O E T Æ.

CArmine fit vivax virtus, expérſque ſepulchri
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.

Carmina ſola carent fato, mortémque repellunt ;

Carminibus vives ſemper, Homere, tuis.

Ergo cum moles & mauſolea peribunt,

Et ſaxa, & Licinî marmora pulvis erunt ;

Laurigeri ſtatuunt æterna trophæa poetæ,

Solâque non nôrunt hæc monumenta mori.

At mihi jam puero cœleſtia ſacra placebant,

Inque ſuum furtim muſa trahebat opus.

Sponte ſuâ carmen numeros veniebat in aptos,

Et quod tentabam ſcribere, verſus erat.

Carmina curas minuunt.

Carminibus quæro miſerarum oblivia rerum,

Mens intenta ſuis ne foret uſque malis.

Hoc eſt, cur cantet vinctus quoque compede foſſor,

Indocili numero cùm grave mollit opus.

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ ;

Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.

Carmina vacuæ mentis opus.

Carminibus metus omnis abeſt : quia carmina lætum

Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.

Carmina

Carmina proveniunt animo deducta fereno;
 Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
 Carmina secessum scribentis & otia quærunt;
 Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
 Da mihi Mæoniden; & tot circumspice casus;
 Ingenium tantis excidet omne malis.

C A P. XX.

C I B U S.

Sylva fuit domus his; cibus, herba; cubilia frondes;
 Contentique cibus, nullo cogente, creatis;
 Arbuteos foetus, montanæque fraga legebant.
 Pocula non nôrant succis mulcere Lyæi;
 Fonte fitim, & purâ soliti defendere lymphâ.

Postmodo glans nata est: bene erat jam glande repertâ:
 Duræque magnificas quercus habebat opes.
 Pro domibus frondes nôrant, pro frugibus herbas:
 Nectar erat, palmis hausta duabus aqua.

———Vides, ut pallidus omnis
 Cœnâ defurgit dubiâ? Quin corpus onustum
 Hesternis vitiis animum quoque prægravat unâ,
 Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
 Alter ubi dicto citiùs curata sopori
 Membra dedit, vegetus præscripta ad munia surgit.
 Jejunus rarò stomachus vulgaria temnit.

C A P. XXI.

C L E M E N T I A.

DExtera præcipuè capit indulgentia mentes :
Asperitas odium sævæque bella movet.

Odimus accipitrem, quia vivit semper in armis ;

Et pavidum solitos in pecus ire lupos.

Quo quisque est major, magis est placabilis ira :

Atque metus faciles mens generosa capit.

Corpora magnanimo satîs est prostrâsse leoni ;

Pugna suum finem, cùm jacet hostis, habet.

At lupus & turpes instant morientibus urfi ;

Et quæcunque minor nobilitate fera est.

Crede mihi, miseris cœlestia numina parcut :

Nec semper læsos, & finè sine premunt.

Principe nec nostro Deus est moderatior ullus :

Iustitiâ vires temperat ille suas.

Sit piger ad pœnas princeps, ad præmia velox ;

Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.

Aspice magnanimi mitissima Cæsaris arma ;

Quâ vicit, victos protegit ille manu.

Sis pius in primis : nam quum vincamur in omni

Munere, sola Deos æquat clementia nobis.

Pulchrum est eminere inter illustres viros :

Consulere patriæ, parcere afflictis, fœdâ

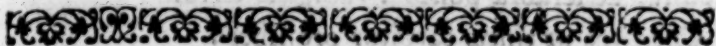
Cæde abstinere, tempus atque iræ dare ;

Orbi quietem, seculo parem suo.

Hâc summa virtus petitur, hâc cœlum viâ.

—Reipsâ

— Reipsâ reperi
Facilitate nihil esse homini melius, neque clementiâ.

C A P. XXII.

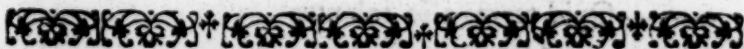
CONCORDIA INTER PARES.

ESte pares, & ob hoc concordēs vivite: nam vos
Et decor, & cantus, & amor fociavit, & ætas.
Scilicet ingenilis aliqua est concordia junctis,

Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Piëridum studio, studiose, teneris;
Ingeniôque faves, ingeniose, meo.

Indica tigris agit rabiâ cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
At nunquam placidis coëunt immitia, nunquam
Serpentes avibus geminantur, tigribus agni.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosî;
Sedatum celeres; agilem gnavumque remissi.

Viximus, ut nôstis, totos concorditer annos.

C A P. XXIII.

CONSCIËNTIA.

Conscîa mens ut cuique sua est; ita concipit intrâ
Pectora pro factô spémve metúmve suo.

Conscîa

Conscia mens recti famæ mendacia ridet :

Sed nos in vitium credula turba sumus.

Roditur ut scrabrâ positum rubigine ferrum ;

Conditus ut tineæ carpitur ore liber ;

Sic mea perpetuos curarum pectora morsus,

Fine quibus nullo conficiuntur, habent.

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu !

Heu quantum misero pœnæ mens conscia donat !

Hi sunt, qui trepidant & ad omnia fulgura pallent.

———Quoties Lucilius ardens

Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est ;

Criminibus tacitâ sudunt præcordia culpâ.

———Mens sibi conscia facti

Præmetuens, adhibet stimulos ; torquétque flagellis ;

Nec videt interea, qui terminus esse malorum

Possit, nec quæ sit pœnarum denique finis.

Cur alio patriam quærunt sub sole jacentem !

Exilióque domos, & dulcia limina mutant ?

Cælum, non animum mutant, qui trans mare currunt.

In culpâ est animus, qui se non effugit unquam.

———Quid terras alio calentes

Sole mutamus ? patriæ quis exul

Se quoque fugit ?

———Hic murus aheneus esto,

Nil conscire sibi, nullâ pallefcere culpâ.

Negata magnis sceleribus semper quies :

Est pœna præsens consciæ mentis pavor,

Animúsque culpâ plenus, & femet timens.

Nec priùs hi mentem stimuli, quàm vita, relinquent ;
 Quique dolet, citiùs, quàm dolor ipse, cadet.

C A P. XXIV.

C R U D E L I T A S.

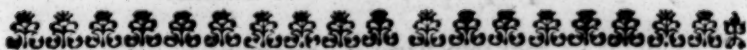
TE lapis, & montes, innatâque rupibus altis
 Robora, te sævæ progenere feræ.

Non adamas præ te durus, non marmora dura :
 Duritiem vincunt nulla metalla tuam.
 Sævior es tristi Busride ; sævior illo,
 Qui falsum lento torruit igne bovem.

Filia carpento patrios initura penates,
 Ibat per medias alta feróxque vias.
 Corpús ut aspexit, lachrymis auriga profusis
 Restitit ; hunc tali corripit illa sono :
 Vadis, an expectas pretium pietatis amarum ?
 Duc, inquam, invitas ipsa per ora rotas.
 Certa fides facti ; dictus sceleratus ab illâ
 Vicus ; & æternâ res ea pressa notâ est.

Quæ tibi res animos in me facit improba ? cûrve
 Casibus insultas, quos potes ipse pati ?
 Nec mala te reddunt mitem placidúmve jacenti
 Nostra, quibus possunt illacrymare feræ.
 Exiget ad dignas ultrix Rhamnusia pœnas,
 Imposito calcas quòd mea facta pede.

Multis terribilis, multos caveto.

C A P. XXV.

C U R A.

O Curas hominum! O quantum est in rebus inane!

Jam grave quid prodest pondus mihi divitis auri,

Arvæque si findant pinguia mille boves?

Non opibus mentes homini, curæque levantur:

Nam fortuna suâ tempora lege regit.

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ.

Cura quoque interdum nullâ medicabilis arte;

Aut si sit, longâ est attenquanda morâ.

Heu me debilitat series immensa laborum;

Ante meum tempus cogit & esse senem.

Confiteor facere hoc annos; sed & altera causa est,

Anxietas animi, continuûsque dolor.

Nil igitur mirum est, si mens mihi tabida facta;

De nive manantis more liquefcit aquæ.

Ah! vigilo: vigilântque mei finè fine dolores;

Materiam quorum cura dat usque nova.

Non enim gazæ, neque consularis

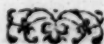
Submovet liétor miseræ tumultus

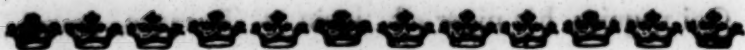
Mentis, & curas laqueata circùm

Tectâ volantes.

Crescentem sequitur cura pecuniam,

Majorûnque fames.

C A P. XXVI.

DESIDIA CORRUMPIT.

AR S quæcunque fuit, nullo exercente, refugit;
 Et longo periit arida facta situ.
 Scilicet ingenium longâ rubigine læsum
 Torpet; & est multo, quàm fuit antè, minus.
 Fertilis assiduo si non renovetur aratro,
 Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
 Tempore qui longo steterit, malè curret; & inter
 Carceribus missos ultimus ibit equos.
 Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
 Siqua diu solitis cymba vacavit aquis.
 Cernis, ut ignavum corrumpunt otia corpus;
 Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.
 Et veluti tellus flores, nec femina profert,
 Ni sit continuo victa labore manus;
 Sic puer, ingenium si non exercitet, ipsum
 Tempus & amittit; spem simul ingenii.

C A P. XXVII.

DETRACTOR.

— **A**Bsentem qui rodit amicum,
 Qui non defendit, alio culpante, solutos
 Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
 Fingere

Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Audire malis probra, quàm ipse dicere.

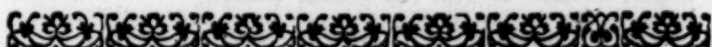
Maledicta condemnat iusti conscientia.

Qui alii maledicit, sibi convitium facit.

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Si quis malus facit tibi convitium,

Quid id tuâ refert? tibi hoc est gloriæ.

C A P. XXVIII.

D E U S.

EN Deus est, Deus est, animis linguisque favete.

——Deus ipse canatur,

Qui populos urbésque reget, pacémque togatam.

Cuncta Deus replet: Deus est suprà, Deus infrá.

——Qui perpetuâ mundum ratione gubernat,

Terrarum cœlísque sator; qui tempus ab ævo

Ire jubet, stabilísque manens dat cuncta moveri.

——Deum namque ire per omnes

Terrásque tractúsque maris, cœlúmque profundum.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,

Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.

Estne Dei sedes nisi terra, & pontus & ær,

Et cœlum, & virtus; superos quid quærimus ultrá?

Iupiter est, quodcunque vides, quocúnque moveris.

Unde

Unde nil majus generatur ipso,
 Nec viget quicquam simile aut secundum.
 Aspiciunt oculis superi mortalia justis.
 Nec curare Deum credis mortalia quenquam ?

—— Immenſa eſt, finémque potentia cœli
 Non habet : & quicquid ſuperi voluere, peractum eſt.

Qui Deum offendit, non impune ſeret.

Nec ſecura quies illos, ſimiliſque ſopori
 Detinet : innocui vivite, numen adeſt.
 Reddite depositum, pietas ſua fœdera ſervet,
 Fraus abſit, vacuas cædis habete manus.
 Eſt Deus in nobis, ſunt & commercia cœli,
 Sedibus æthereis ſpiritus ille venit.
 Si genus humanum & mortalia temnitis arma,
 At ſperate Deos, memores fandi atque nefandi.
 Cœleſtis ira quos premit, miſeros facit.
 In primis venerare Deum ; poſt verò parentes.
 Deus eſt ubique, ſpectat idémque omnia.

C A P. XXIX.

D I L I G E N T I A.

DUM vires annique ſinunt, tolerate labores ;
 Jam veniet tacito curva ſenectæ pede.
 Aut mare navigiis, aut vomere ſcindite terram,
 Aut fera belligeras addite in arma manûs.
 Venturæ memores jam nunc eſtote ſenectæ:
 Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Dum licet, & vernos etiam nunc editis annos,

Discite : eunt anni more fluentis aquæ,

——— Labor omnia vincit

Improbis, & duris urgens in rebus egestas.

C A P. XXX.

DIVITIÆ LINQUENDÆ SUNT.

HAud ullas portabis opes Acherontis ad undas;
Nudus ab infernâ, stulte, vehere rate.

Victor cum victis pariter miscebitur umbris :

Consule cum Mario, capte Jugurtha, sedes.

Lydus Dulichio non distat Cræsus ab Iro :

Nil feret ad Manes divitis umbra suos.

Hinc & perpetuus nulli datur usus : & hæres

Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

Cedes coëmptis saltibus & domo ;

Villâque, flavus quam Tiberis lavat,

Cedes : & extructis in altum

Divitiis potietur hæres.

Linquenda tellus, & domus, & placens

Uxor; neque harum, quas colis, arborum

Te, præter invisas cupressos,

Ulla brevem dominum sequetur.

C A P. XXXI.

DOLOR.

STrangulat inclusus dolor : atque cor æstuat intus ;
Cogitur & vires multiplicare suas.

——Flagrantior æquo

Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Nunc vellem facunda forem, dolor artibus obstat,

Ingeniûmque meis substitit omne malis.

Non mihi respondent veteres in carmine vires ;

Plectra dolore tacent, muta dolore lyra est.

Quocunque aspiceres, gemitus luctûsque sonabant,

Formaque non taciti funeris intus erat !

Si licet exemplis in parvis grandibus uti,

Hæc facies Trojæ, quum caperetur, erat.

Vivere me dices, sed sic, ut vivere nolim ;

Nec mala tam longâ nostra levata morâ.

Gaudia post luctus veniunt, post gaudia luctus :

Semper in ambiguo, spêve metâve, sumus.

Qualis populeâ mœrens Philomela sub umbrâ

Amissos queritur foetus ; quos durus arator

Observans, nido implumes detraxit : at illa

Flet noctem, ramoque sedens miserabile carmen

Integrat, & mœstis latè loca questibus implet.

Omnis adest ætas : mœrent juvenesque senesque,

Aufoniz matres, Aufonizque nurus.

Crede

Crede mihi, miseris est quædam flere voluptas :

Expletur lachrymis, egeriturque dolor.

Cum Priami lachrymis offensus non sit Achilles,

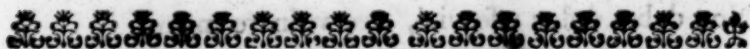
Tu fletus prohibes, durior hoste, meos?

Lachrymas lachrymis miscere juvat :

Magis exurunt, quos secreta

Lacerant curæ ; juvat in medium

Deflere tuos.

C A P. XXXII.

DOCTRINA.

Vivitur ingenio: cætera mortis erunt.

At non ingenio quæsitum nomen ab ævo

Excidet: ingenio stat finè morte decus.

Cætera jam pridem didici puerilibus annis,

Non tamen idcirco prætereunda mihi.

Navita de ventis, de tauris narrat arator,

Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Doctrinâ domino haud eripi suo potest.

C A P. XXXIII.

EBRIETAS.

Hominem cum vini vis penetravit

Acris, & in venas discessit plurimus ardor,

Con se-

PRIMITIÆ POETICES.

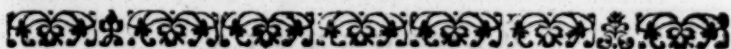
31 =

Consequitur gravitas membrorum, præpediuntur
Crura vacillanti; tardescit lingua, madet mens,
Nant oculi; clamor, singultus, jurgia gliscunt.

At ne quis madidi transfiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius,
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi.

Certa tibi à nobis dabitur mensura bibendi;
Officium præstent mensque pedesque suum.

Ebrietas demens mater fœcunda malorum.

C A P. XXXIV.

EDUCATIO ASPERA EST OPTIMA.

INvidus, iracundus, iners, vinosus amator;
Nemò adeò ferus est, ut non mitescere possit,
Si modò culturæ patientem accommodat aurem.

Est duris meliùs studiis fingenda juvenus:

Et pueri discant aspera multa pati.

At patiens operum, parvóque affueta juvenus:
Aut rastris terram domat, aut quatit oppida bello.

Non tibi desidiâ mollem, nec marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permittit inertes.

Sed nova per duros instruxit membra labores,

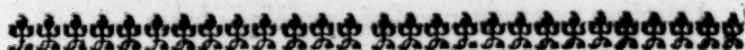
Et crudâ teneras exercuit indole vires.

Frigora sæva pati; gravibus non cedere nimbis;

Æstivum

Æstivum tolerare jubar ; tranare sonoras
 Torrentum furias ; ascensu vincere montes,
 Planitiem cursu, valles & concava saltu.

Angustam, amici, pauperiem pati
 Robustus acri militiâ puer
 Condiscat, & Parthos feroces
 Rexet eques metuendus hastâ :
 Vitâmq; sub Dio & trepidis agat
 In rebus.——

C A P. XXXV.

E L O Q U E N T I A.

Ancipiti eloquium longè penetrantius ense;
 Hoc rabiem motam sedat, & arma movet.
 Dicitur, innocuas ut agat facundia causas :
 Protegit hæc fontes, immeritósque premit.

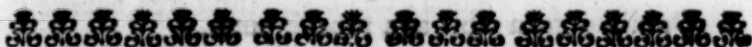
——Romani maximus auctor
 Tullius eloquii, cujus sub jure togâque
 Pacificas sævus tremuit Catilina secures.
 Addidit invalidæ rōbur facundia causæ.

Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
 Incipit optare.

Tum pietate gravem ac meritis si fortè virum quem
 Conspxere, silent, arrectis auribus astant ;
 Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Orpheu, te tenuisse feras, & concita dicunt
 Flumina Threïciâ detinuisse lyrâ.

Mota manus procerum est, & quid facundia posset,
Tunc patuit, fortisque viri tulit arma disertus.

C A P. XXXVI.

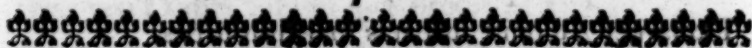
EXEMPLUM.

MUltorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias : vita est nobis aliena magistra.

Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris :
Ore trahit, quodcunque potest ; atque addit acervo,
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.

Sic natura jubet, velociùs & citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica ; magnis
Quum subeant animos auctoribus. —

Scilicet in vulgus manant exempla regentum.

C A P. XXXVII.

EXPERIENTIA.

SCIT bene venator, cervis ubi retia tendet :
Scit bene, quâ frendens valle moretur aper.

Aucupibus noti frutices : qui sustinet hamos,

Novit, quæ multo pisce natentur aquæ.

Venturam meliùs præfagit navita mortem :

Vulneribus didicit miles habere metum.

Da veniam, quæso, nimioque ignosce timori;

Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,

Omnibus unca cibus æra subesse putat.

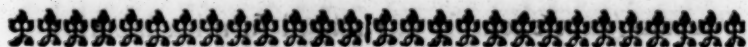
Sæpe canem visum longè fugit agna, lupumque

Credit, & ipsa suam nescia vitat opem:

Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,

Pectore concipio nil nisi triste meo.

Seris venit usus ab annis.

C A P. XXXVIII.

F A M A.

EXtemplo Lybiæ magnas it fama per urbes;
Fama, malum quo non aliud velocius ullum,

Mobilitate viget, virisque acquirit eundo.

Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri.

Fama per Aufoniæ turbatas spargitur urbes,

Et gliscit gressu; volucrique citatior Euro,

Terrificis quatit attonitas rumoribus arces.

Hæc tum multiplici populos sermone replebat

Gaudens, & pariter facta atque infecta canebat.

Fama post cineres major venit.

Ego, si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.

Fama excitat ignavos.

Fulgida non parvas animo dat gloria vires;

Et fecunda facit pectora laudis amor.

Plausibus

Plausibus ex ipsis populi, lætòque favore,
 Ingenium quodvis incaluisse potest.
 Tàmque ego sumpsissem tali clamore vigorem,
 Quàm rudis auditâ miles ad arma tubâ.
 Gloria vos acuat; vos, ut recitata probentur
 Carmina, Pieriis invigilate choris.

C A P. XXXIX.

F I D E S.

NON bove mactato cœlestia numina gaudent,
 Sed quæ præstanda est, & sinè teste fide.

Audite, O gentes, non rumpite fœdera pacis,
 Nec regnis possferte fidem.

Servabo pactam tempus in omne fidem.

Ille, velut rupes vastum quæ prodit in æquor,
 Obvia, ventorum furiis, expôstâque vento,
 Vim cunctam atque minas perfert cœlique marisque:
 Ipsa immota manet.———

Ut valeant, alii ferrum patiuntur & ignem;

Fert aliis tristem succus amarus opem.

Nil opus est istis, tantùm perjuria vita,

Teque simul serva, mèque, datâmque fidem.

Quanta hæc mea paupertas est, tamen

Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi esset fides.

Fac fidelis sis fideli, cave fidem fluxam geras.

C A P. XL.

F I N I S.

De Crassi & Cræsi fine.

CRassus ad Euphraten aquilas, natúmque, fuósqve,
 Perdidit, & letho est ultimus ipse datus.
 Divitis audita est cui non opulentia Cræsi ?
 Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

De Dionysii fine.

Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
 Nunc mendicato pascitur ille cibo.

De Marii fine.

Ille Jugurthino clarus Cimbróque triumpho,
 Quo victrix toties consule Roma fuit :
 In cœno Marius jacuit, cannâque palustri ;
 Pertulit & tanto multa pudenda viro.

De Pompeii magni fine.

Quid fuerat Magno majus ? tamen ille rogavit
 Submissâ fugiens voce clientis opem.
 Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
 Indigus effectus omnibus ipse magis.
 Nemo tam divos habuit faventes,
 Crastinum ut possit sibi polliceri.

————Exitus acta probat.

C A P.

C A P. XLI.

F O R M A.

Forma bonum fragile est; quantúmque accedit ad annos,

Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.
Nec violæ semper, nec hiantia lilia florent,

Et riget amissâ spina relicta rosâ.
Et tibi jam venient cani, formose, capilli:

Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Quid fidis formæ, populat quam morbus & ætas?
Multis causa mali candida forma fuit.

Certus amor morum est: formam populabitur ætas,
Et placidus rugis vultus aratus erit.

Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera causa dolor.

Ah! nunc, Turne, jaces! ubinam generisq; juventæ
Gloria, & excellens animus? Quò splendidus altæ
Frontis honos? Quonam illa decens tibi frontis imago?

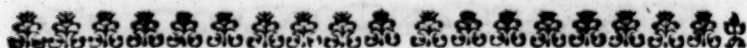
Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugâque in antiquâ fronte senilis erit,

Cura sit ingenuas pectus coluisse per artes;
Ingenii dotes corporis adde bonis.

Ergo agè, fallaci timidè confide figuræ,
Quisquis es; aut aliquid corpore pluris habe.

Si tibi difficilis formam natura negavit,
Ingenio formæ damna repende tuæ.

Jam molire animum, qui duret, & adstrue formam:
Solutus ad extremos permanet ille rogos.

C A P. XLII.

FORTITUDO.

TU ne cede malis, sed contrà audentior ito;
 Fortiter edisce & tristia posse pati.
 Omnia deficient; animus tamen omnia vincit;
 Ille etiam vires corpus habere facit.
 Sustineas ut onus, nitendum est vertice recto;
 At flecti nervos si patiare, cadas.

Quod si

Frigida curarum fomenta relinquere posses,
 Quò te cœlestis sapientia duceret, ires.
 Hoc opus, hoc studium, parvi properemus & ampli,
 Si patriæ volumus, si nobis vivere chari.

Suffecitque malis animus; nam corpus ab illo
 Accepit vires, vixque ferenda tulit.
 Difficile est, fateor; sed tendit in ardua virtus:
 Et talis meriti gratia major erit.

Quod facile est, vile est; leporem venator ut altâ
 In nive sectatur, positum sic tangere nolit.

Patientia casus

Exsuperat cunctos; serpens, fitis, ardor, arenæ
 Dulcia virtuti: gaudet patientia duris.

Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit
 Mœnia.

Hæc

Hæc tibi si vis est, si mentis tanta potestas;

Liberior Partho vivere rege potes.

——— Quocirca vivite fortes,
Fortiæque adversis opponite pectora rebus.

Rebus in angustis facile est contemnere vitam;

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Omne solum forti patria est: ut piscibus æquor;

Ut volucris, vacuò quicquid in orbe patet.

Sperat infestis, metuit secundis

Alteram sortem, bene præparatum

Pectus.———

Rebus angustis animosus atque

Fortis appare: sapienter idem

Contrahes vento nimum secundo

Turgida vela.

C A P. XLIII.

FORTUNA.

PAssibus ambiguis Fortuna volubilis errat,

Et manet in nullo certa tenaxque loco.

Sed modò læta manet; vultus modò sumit acerbos:

Et tantum constans in levitate suâ est.

Nempe dat, & quodcunque libet, Fortuna rapitque;

Irus & est subitò, qui modò Cræsus erat.

Quid memorem everfas urbes, regumque ruinas?

Inque rogo Cræsum, Priamumque in littore truncum?

Fortuna

Fortuna nunquam sistit in eodem statu :
Semper movetur, variat & mutat vices ;
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.

Quó Deus, & quò dura vocat fortuna, sequamur.

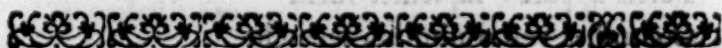
Rara quidem est virtus, quam non Fortuna gubernat :
Quæ maneat, stabili cùm fugit illa, pede.

—Nec si me miserum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.

Nullum numen abest, si sit prudentia ; sed te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

Sors omnia versat.

Fortuna opes auferre, non animum potest.

C A P. XLIV.

FRONTI NULLA FIDES.

A H nunquam vitæ fallat te ruga severæ !
Nequitia classes candida vela ferunt.
Ah quoties textit culpam, quotiesque severo
Infantis speciem præbuit ore nocens ?

O vita fallax ! abditos sensûs geris,
Animisque pulchram turpibus faciem induis.
Pudor impudentem celat ; audacem quies ;
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantque molles dura. —

Nos fascinat præpostera
Severitatis cultus ; austeri palam

Volumus

Volumus videri, nec fumus.
 Loquimur severa, & delicate vivimus:
 Sic indoles est sæculi.
 Crepare mores inverecundi bonos
 Audemus, & nostri jacent.

C A P. XLV.

FRUGALITAS.

QUOD fatiſ est, cui contingit, nil amplius optet.
 Est tibi far modicum, purum et finè labe ſalinum,
 Quid metuas, cultrixque foci ſecura patella?
 Hoc fatiſ.

Nefciſ, quid valeat nummuſ, quem præbeat uſum?
 Paniſ ematur, oluſ, vini ſextariuſ: adde,
 Queiſ humana ſibi doleat natura negatiſ.

Fiſtilia antiquuſ primùm ſibi fecit agreſtiſ
 Pocula, de ſacili compoſuitque luto.

——Nulla aconita bibuntur
 Fiſtilibuſ; tunc illa time, quum pocula ſumeſ
 Gemmata, & lato Setinuſ ardebit in auro.

Fama eſt fiſtilibuſ cœnaſſe Agathoclea regem,
 Atque abacuſ Samio ſæpe oneraſſe luto.

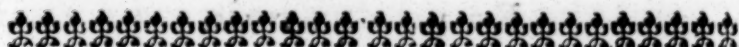
Fercula gemmatiſ quum poneret aurea vaſiſ,
 Et miſceret opes pauperiémque ſimul:

Quærenti cauſaſ reſpondit: Rex ego qui ſum
 Sicania, figulo ſum genitore fatuſ.

Fortunam reverenter habe, quicunque repente
 Diveſ ab exili progrediêre loco.

Sensit Alexander, testâ quum vidit in illâ
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret orbem.

— O quantum bonum est
Obstare nulli, carpere securas dapes;
Humi jacentem scelera non intrant casam,
Tutusque mensâ carpitur angustâ cibus.

C A P. XLVI.

G L O R I A.

Artibus ingenuis quæsitâ est gloria multis.

Facta ducis vivent, operosâque gloria rerum;

Hæc manet, hæc avidos effugit una rogos.

Excitat auditor studium, laudatâque virtus

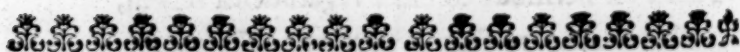
Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Denique non parvas animo dat gloria vires,

Et facunda facit pectora laudis amor.

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires:

Non juvat ex facili lecta corona jugo.

C A P. XLVII.

G R A T U S A N I M U S.

DII (siqua est cœlo pietas, quæ talia curet)
Persolvant grates dignas, & præmia reddant
Debita. —

Hæc

Hæc mihi semper erunt imis infixæ medullis,
 Perpetuûsque animæ debitor hujus ero.
 Spiritus hic vacuas priùs extenuandus in auras
 Ibit, & in tepido deferet ossa rogo;
 Quàm subeant animo meritorum oblivia nostro,
 Et longâ pietas excidat ista die.
 Dii tibi sint faciles; & opis nullius egentem
 Fortunam præstent, dissimilémque meæ.

————Grates persolvere dignas
 Non opis est nostræ, Dido.——

Dii tibi, siqua pios respectant Numina, si quid
 Usquam justitiæ est, & mens sibi conscia recti,
 Præmia digna ferant.——

——Ingratos ante omnia pone sodales.

Nam ingrato homine terra pejus nil creat.

Beneficia qui dare nescit, injustè petit.

C A P. XLVIII.

G U L A. ———

———**O** Prodiga rerum
 Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
 Et quæditorum terrâ pelagóque ciborum
 Ambitiôsa fames, & lautæ gloria mensæ.

Sint ignota licèt magni patrimonia Crcesi,
 Immensæ absument alta barathra gulæ.

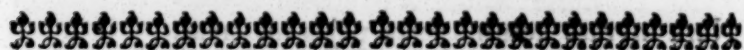
Ne mullum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm.

In loculis : quis enim te, deficiente crumenâ,
Et crescente gulâ, manet exitus ?

Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus ; interius si
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.

———Sed quis ferat istas

Luxuriæ fordes ! quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum ?
Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas :
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.
It nova nec tristis per cunctas fabula cœnas :
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

C A P. XLIX:

HOMO.

SAnctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est.———

Pronaque quum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlûmque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Quid mentem traxisse polo, quid profuit altum
Erexisse caput, pecudum si more pererrat ?

Dura aliquis præcepta vocet mea : dura fatemur
Esse ; sed, ut valeas, multa dolenda feres.

Sæpe

Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amaros

Æger; & oranti mensa negata mihi est.

Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes:

Arida nec sitiens ora levabis aquâ.

Ut valeas animo, quicquam tolerare negabis?

At pretium pars hæc corpore majus habet.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,

Et subito casu, quæ valere, ruunt.

O miseras hominum mentes! O pectora sacra!

Qualibus in tenebris vitæ quantisque periclis

Degitur hoc ævi quodcunque est.

Homines latemus sæpius, nunquam Deum.

C A P. L.

H O N O R.

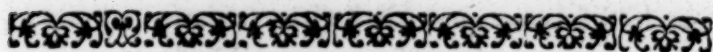
DUM juga montis aper, fluvias dum piscis amabit,
Dum thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, noménque tuum, laudésque manebunt.

Namque fuit dignus senior, quem carmine Phœbus,
Pan calamis, fidibusque Linus, modulatibus Orpheus
Concinerent, atque acta viri laudésque sonarent.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores;
Inde gravis iudex, inde severus eques.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes, honores ambient.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

C A P. LI.

I G N A V I A.

DEdecet ingenuas languens ignavia mentes.
 Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.

Non tibi desidias molles, nec marcida luxu
 Otia, nec somnos genitor permisit agrestes.

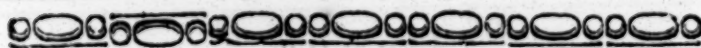
Quid? Credebas dormienti hæc tibi confecturos Deos?

Otium, Catulle, tibi molestum est:

Otio exultas, nimumque gestis:

Otium & reges simul & beatas

Perdidit urbes.

C A P. LII.

I N D U S T R I A.

O Quàm de tenui Romanus origine crevit!
 Turba vetus quàm non invidiosa fuit!

Hic ubi Roma potens opibus jam sæcula quinque

Crevit, & edomito sustulit orbe caput;

Hic ubi nunc Roma est, orbis caput; arbor & herbæ,

Et paucae pecudes, & casa rara fuit.

Gentibus est aliis tellus data limite certo,

Romanæ spatium est urbis & orbis idem.

Omnia Romanæ cedunt miracula terræ;

Natura hic posuit, quicquid ubique fuit.

C A P. LIII.

I N G E N I U M.

IPse ego nam miror, tantis animique marisque
Fluctibus, ingenium non cecidisse meum.

Tristia Nasonis si quis leget; æstimet antè,

Composita in quo sint tempore, quoque loco.

Æquus erit scriptis; quorum cognoverit esse

Exilium tempus, barbariæque locum.

Scilicet ingenium longi minuere dolores:

Omnis & ambiguus ars stupet ipsa malis.

Nam neque Pyramidum sumptus ad sidera ducti,

Nec Jovis Elæi cælum imitata domus;

Nec mausolæi dives fortuna sepulchri,

Mortis ab extremâ conditione vacat.

Aut illis flamma, aut imber subducet honores;

Annorum aut ictu pondera victa ruent.

Adde, quod ingenium longâ rubigine læsum

Torpet, & est multo, quàm fuit antè, minus.

Fertilis affiduo si non renovetur aratro,

Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Sæpe summa ingenia in occulto latent.

C A P. LIV.

I N V I D I A.

Protinus invidiæ nigro squalentia tabo

Testa petit: domus est imis in vallibus antri

Abdita, sole carens, non ulli pervia vento,

Tristis & ignavi plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundat.

Pallor in ore sedet macies in corpore toto :
Nusquam recta acies, livent rubigine dentes.
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno ;
Risus abest, nisi quem visî movere dolores :
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis.
Sed videt ingratos, intabescitque videndo
Successus hominum ; carpîtque & carpitur unâ :
Suppliciumque suum est.——

Vixque tenet lachrymas, quia nil lachrymabile cernit.
Cunctaque magna facit, quibus irritata dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte
Anxia luce gemit, lentâque miserrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto faucia sole.

——Stimulos dedit æmula virtus :
Nec quenquam jam ferre potest, Cæsârve priorem,
Pompeiûsve parem.

Dum malus obtrectat facta immortalia livor,
Nec finit adjutas ductoris crescere laudes.

Livor, iners vitium, mores non exit in altos,
Utque latens imâ vipera serpit humo.

Laudat, amat, cantat nostros mea Roma libellos :
Méque sinus omnis, me manus omnis habet.
Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit ;
Hoc volo : nunc nobis carmina nostra placent.

Orphêos alii libros impune laceffunt :
Nec tua securum te, Maro, fama vehit.

Ipse parens vatum, princeps Heliconis, Homerus
Judicis exceptit tela severa notæ.

Rumpitur invidiâ quidam, charissime Juli,
Quòd me Roma legit, rumpitur invidiâ.
Rumpitur invidiâ, quòd turbâ semper in omni
Monstramur digito, rumpitur invidiâ.

Pascitur in vivis livor, post fata quiescit:
Tunc suus ex merito quemque tuetur honos.
Urît enim fulgore suo, qui prægravat artes
Infra se positas: extinctus amabitur idem.

C A P. LV.

I R A.

OR A tument irâ, nigrescunt sanguine venæ,
Lumina Gorgoneo sæviùs angue micant.

Ira furor brevis est; animum rege; qui nisi paret,
Imperat; hunc frænâ, hunc tu compesce catenâ.

Sit brevis irâ licet, non expedit esse furorem:
At quoniam furor est, expedit esse brevem.

———Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaferit & mens.

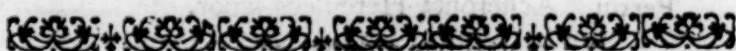
Nunc face suppositâ fervercit sanguis; & irâ
Scintillant oculi, dicisque facisque, quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

———Diis proximus ille est,
Quem ratio, non ira regit.

Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ.

Talis laudetur iudex, timeatur, ametur,
Qui verè justus permanet atque bonus.

Qui statuit aliquid, parte inauditâ alterâ,
Æquum licèt statuerit, haud æquus est.

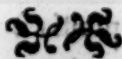
C A P. LVII.

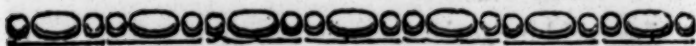
J U V E N T U S.

IMberbis Juvenis, jam nunc custode remoto,
Gaudet equis, canibûsque, & aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus æris,
Sublimis, cupidûsque, & amata relinquere pernix.

At si tardus eris, errabis, transiet ætas:
Quàm citò non segnis stat remeâtque dies!
Quàm citò purpureos deperdit terra colores!
Quàm citò formosas populus alta comas!

Juvenilis ætas non est inutiliter terenda,
Cura, & castiga puerum probè,
Qui dedecorat te, me, amicos, atque alios flagitiis
Suis. —

C A P. LVIII.

L A B O R.

Adua verus amor, labor improbus omnia vincunt.
 Perrupit Acheronta Herculeus labor,
 Nil mortalibus arduum est.

Dum vires annique fiunt, tolerate labores :
 Jam veniet tacito curva senecta pede.
 Venturæ memores jam nunc estote senectæ,
 Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Gloria non veniet tenues delapsa per auras ;
 Vincentis cinget sola corona caput.

Haud unquam sese virtus pigra extulit astris ;
 Non est è terris mollis ad astra via.

Qui studet optatam cursu contingere metam,
 Multa tulit, fecitque puer ; sudavit, & alfit.

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara :
 Omnia quippe Deus posuit sudoris in arce.

Invia virtuti nulla est via ; nil finè magno
 Vita labore dedit mortalibus.

Cum mercede labor gratior esse solet,

Labor dulcis erit mercede.

Non facile invenias multis è millibus unum,
 Virtutem pretium qui putet esse sui.

Sed

Sed, puto, fructus adest, iustissima causa laborum :

Et sata cum multo scœnore reddit ager.

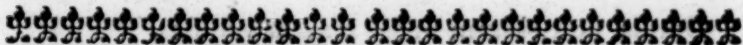
In steriles campos nolunt juga ferre iuveni ;

Pingue solum lassat ; sed iuvat ipse labor.

Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est ?

Invitat pretiis animos, qui præmia ponit.

—— Quis virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas ?

C A P. LIX.

LEGE VETERES, ET PROFICIES.

Define nec Latios, nec Graïos volvere libros ;
Si quis multa leget, multa legendo sciet.

—— Latium te confer in ævum.

Libertas quæsitâ placet ? mirabere Brütum,

Perfidium damnas ? Meti fatiabere pœnis.

Triste rigor nimius ? Torquati despue mores.

Mors impenſa bonum ? Decios venerare ruentes.

C A P. XL.

L A U S.

O Qui, nominibus cūm sis generosus avorum,
 Exuperas morum nobilitate genus;
 Non gens ulla tuos æquē celebrabit honores;
 Cantetur toto nomen in orbe tuum.

Omnia post obitum fingit majora vetustas,
 Majus ab exequiis nomen in ora venit.

Qualem commendes, etiam atque etiam aspice; ne mox
 Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

Fallimur, & quondam non dignum tradimus; ergo
 Quem sua culpa premit, deceptus omitte tueri.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse:
 — Hoc faciunt stulti, quos gloriā vexat inanis.
 Narrent de te alij, proprio sordescit in ore
 Gloria; si taceas, plus tibi laudis erit.

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprehendes.

Laus Philomelæ.

Dulcis amica veni, noctis solatia præstans:
 Inter aves etenim nulla tibi similis.
 Tu, Philomela, potes vocum discrimina mille,
 Mille potes varios ipsa referre modos.
 Nam quamvis aliæ volucres modulamina tentent,
 Nulla potest modulis æquivalere tuis.

Insuper est avium spatiis garrire diurnis,
Tu cantare simul nocte diéque potes.

C A P. LXI.

LIBERALITAS.

EXtra fortunam est, quicquid donatur amicis :
Quas dederis solas semper habebis opes.

Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus,
Nec mihi munificas arca negavit opes.

Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni :
Illum aget pennâ metuente solvi
Fama superstes.

C A P. LXII.

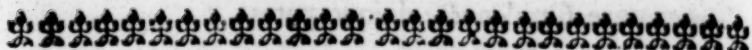
LIBERTAS.

Quifnam igitur liber? sapiens, sibi que imperiosus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vin-
cula terrent :

Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis ; & in seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari,
In quem magna ruit semper fortuna.

Ad summum sapiens uno minor est Jove, dives
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

C A P.

C A P. LXIII.

L I N G U A.

EXigua est virtus præstare silentia rebus ;
At contrà gravis est culpa tacenda loqui.

O bene quòd frustra captatis arbore pomis,
Garrulus in mediâ Tantalus aret aquâ !
Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat,
Scilicet hoc illi garrula lingua malum.
Est igitur semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Nil melius linguâ, linguâ nil pejus eâdem ;
Tristia cum dulci toxica melle gerit.

Rumores fuge, ne incipias novus author haberi ;
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquacem.

Quid de quóque viro, & cui dicas, sæpe caveto.
Percunctatorem fugito, nam garrulus idem est.
Et peperit misero garrula lingua malum.

———Tristia mæstum

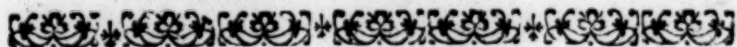
Vultum verba decent : iratum, plena minarum ;
Ludentem lasciva ; severum seria dictu.
Format enim natura priùs nos intus ad omnem
Fortunarum habitum. Juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit :
Pòst effert animi motus, interprete linguâ.

Vivendum est rectè, cùm propter plurima, tunc his
Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum

Contem-

Contemnas, nam lingua mali pars pessima servi.

Audi multa, sed loquere pauca.

C A P. LXIV.

LUXUS IN VESTIBUS.

AUferimur cultu; gemmis auróque teguntur
Omnia. Pars minima est ipsa puella sui.

Quid juvat ornato procedere, stulta, capillo?

Et tenues Coâ veste movere finus?

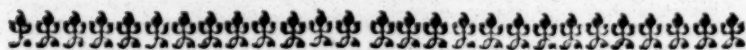
Luxuriam nimio cultu vitare memento:

Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

Totum per orbem maximum exortum est malum,

Luxuria pestis blanda: cui dedit vires

Robúrque longum tempus atque error gravis.

C A P. LXV.

MEDIOCRITAS.

ALtiùs egressus cœlestia tecta cremabis,
Inferiùs terras: medio tutissimus ibis.

Dum petit infirmis nimiùm sublimia pennis

Icarus, Icariis nomina fecit aquis.

Vitaret cœlum Phaethon, si viveret; & quos

Optavit stultè, tangere nollet equos.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,

Quos ultra citràque nequit consistere rectum.

Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.

Quod fati est, cui contingit, nil amplius optet.

Non domus & fundus, non æris acervus & auri,

Ægroto domini deduxit corpore febres,

Non animo curas.

Qui cadit in plano, vix hoc tamen evenit ipsum,

Sic cadit, ut tactâ surgere possit humo :

At miser Elpenor, tecto delapsus ab alto,

Occurrit regi flebilis umbra suo.

Auream quisquis mediocritatem

Diligit, tutus caret obsoleti

Sordibus tecti, caret invidendâ

Sobrius aulâ.

Cum mensurâ comede, & bibe, & loquere.

Ne quid nimis.

C A P. LXVI.

MALE PARTA MALE DILABUNTUR.

NON malè quæsitis succedit tertius hæres ;
Sæpe citò pejùs, res malè parta perit.

In prolem delata ruunt perjuria patris,

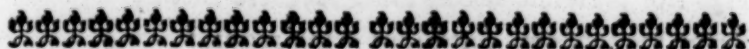
Et pœnam meritò filius ore luit.

Nulli longa manent scelerati gaudia lucri ;

Quas malè quæfivit, tam malè perdit opes.

—Nebu-

——Nebulo quodcunque profundâ
Traxit avaritiâ, luxu pejore refundit.

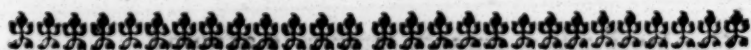

C A P. LXVII.

M E N D A C I U M.

Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum,
Si malus est, nequeo laudare, & poscere: motu.
Astrorum ignoro; funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam
Inspexi: ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandet, nōrint alii.

Nolo mentiare:
Apertè ut res sese habet, narrato.
Mihi scelus videtur me parenti proloqui mendacium.
Profectò intolerabilis res est, mendacia loqui.
Mendacem odit omnis prudens & sapiens.
Non vos decipiant blandæ mendacia linguæ.

C A P. LXVIII:

M I S E R I C O R D I A.

NON ignara mali miseris succurrere disco.
O Virgo, miserere mei, miserere meorum.
Nil nostri miserere? mori me denique cogis.

Define, Paule, meum lachrymis urgere sepulchrum,
Panditur ad nullas janua nigra preces.

Has tibi protendo lachrymas, succurre ruenti,
Èripe me tandem, servilibus eripe regnis :
Nève adeò cunctos paucorum crimine damnes,
Nec nova tot meritis offensa prioribus obstat.
Jam jam flecte animum : suprema pericula semper
Dant veniam culpæ.

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.

C A P. LXIX.

M O R A.

Tolle moras, rebus nocuit differre paratis;
Consultanda diu sunt, peragenda citò.
Vidi ego, quod fuerat primò sanabile vulnus,
Dilatatum longæ damna tulisse moræ.
Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.
Rem tibi quam nosces aptam, dimittere noli;
Fronte capillatâ, pòst est occasio calva.
Cur lentè differs curandi tempus in annum ?
Dimidium facti, qui cœpit, habet : sapere aude :
Incipe ; qui rectè vivendi pròrogat horam.
Rusticus expectat, dum defluat amnis : at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
Festinare nocet, nocet & cunctatio sæpe :
Tempore quæque suo qui facit, ille sapit.
Eja age, rumpe moras ; quo te spectabimus usque ?
Dum, quid sis, dubitas, jam potes esse nihil.

C A P. LXX.

M O R S.

INter spem curámque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum :
Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.

Vive memor lethi ; fugit hora : hoc quod loquor, indè est.

Longiùs aut propiùs mors sua quemque manet.

Fata manent omnes ; omnes expectat avarus

Portitor, & turbæ vix satìs una ratis.

Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam ;

Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Lanificas nulli tres exorare sorores

Contigit ; observant, quem statuere, diem.

Divitior Crasso, Thraseâ constantior ipso,

Major & eloquio sis Cicerone licèt ;

Nil adicit penso Lachesis, fufósque sororum

Explicat, & semper de tribus una fecat.

Haud ullus portabit opes Acherontis ad undas :

Nudus ad infernas, stulte, vehère rates.

Victor cum victis pariter miscebitur umbris :

Consule cum Mario, capte Jugurtha, sedes.

Pallida mors æquo pulsât pede pauperum tabernas,

Regúmque turres.

Eripere vitam nemo non homini potest,

At nemo mortem : mille ad hunc aditus patent.

Soles occidere & redire possunt :
 Nobis quum semel occidit brevis lux,
 Nox est perpetua una dormienda.

Sunt aliquid Manes : lethum non omnia finit :
 Luridâque evictos effugit umbra rogos.

C A P. LXXI.

NIL IN ÆTERNUM DURAT.

OMnia tempus edax depascitur, omnia carpit,
 Omnia sede movet, nil finit esse diu.
 Flumina deficient, profugum mare littora ficcât :
 Subsidunt montes, & juga celsa ruunt.
 Quid tam parva loquor ? moles pulcherrima cœli
 Ardebit flammis tota repentè suis.

Omnia mors poscit : lex est, non pœna, perire :
 Hic aliquo mundus tempore nullus erit.
 Et querimur, citò si nostræ data tempora vitæ
 Diffugiunt ? Urbes mors violenta rapit.
 Fata trahunt homines ; fatis urgentibus, urbes,
 Et quodcunque vides, auferet una dies.

C A P. LXXII.

NAVIGATIO.

NAvita sollicitus quoque ventos horret iniquos,
 Et propè tam lethum, quàm propè cernit aquam :
 Quod si concussas Triton exasperat undas,

Qui

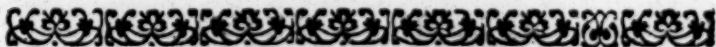
Qui tibi nunc toto est, nullus in ore color,
 Tu fœcunda voces generosæ sydera Ledaë:
 Et felix, dicas, quem sua terra tenet.

I nunc, & ventis animam committe dolato
 Confusus ligno; digitis à morte remotus
 Quatuor; aut septem, si sit latissima teda.

Illi robur & æs triplex
 Circa pectus erat, qui fragilem truci
 Commisit pelago ratem
 Primus, nec timuit præcipitem Africum
 Decertantem Aquilonibus,
 Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti.

Audax omnia perpeti
 Gens humana ruit per vetitum nefas.

Qui homo sese miserum & mendicum dolet,
 Neptuno credat sese, atque ætatem suam.

C A P. LXXIII.

N O B I L I T A S.

Nobilis est solus virtute insignis & arte:
 Virtus nobilibus clarior una viris.

Non magnus census, nec clarum nomen avorum;
 Sed probitas magnos ingeniúmque facit.

Nam genus & proavos, & quæ non fecimus ipsi
 Majorum & titulos, vix ea nostra voco.

Magnus, qui clarum nomen virtutibus implet,
 Nec finit ingenium nobilitate premi.

Stemma-

Stemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine cenferi, pictósque ostendere vultus?

Tota licèt veteres exornant undique ceræ
Atria; nobilitas sola est atque unica virtus.
Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis,
Atria; quid pleni numerofo consule Fasti
Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos, cujus laus est in origine solâ.

Non ebore & gemmis, non auro vera paratur
Nobilitas: aliquid majus habere decet.
Nam virtutis opes tantùm ornamenta putantur,
Quas fortuna suâ datque rapitque manu.
Hæc igitur nequeunt generosum reddere quenquam:
Causam in se virtus nobilitatis habet.
Usque adeò virtute decet, non sanguine niti.

C A P. LXXIV.

O B S E Q U I U M.

ESTE procul lites, & amaræ prælia linguæ;
Dulcibus est verbis mollis alendus amor.

Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus;
Frangis, si vires experiere tuas.

Obsequium tigres domuit, Numidâsque leones:
Rustica paulatim taurus aratra subit.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas:
Vincuntur molli pectora dura prece.

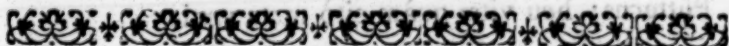
Quem superare queas, interdum vince ferendo:
Maxima enim morum semper patientia virtus.

Quod

Quod violenta nequit, peragit tranquilla potestas.

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Veritas odium parit, obsequium amicos.

C A P. LXXV.

NON OMNIA POSSUMUS OMNES.

HIC satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis;
Naturæ sequitur semina quisque suæ.

Navita de ventis, de tauris narrat arator;

Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Non tellus eadem parit omnia; vitibus illa

Convenit; hæc oleis: hæc bene farra virent.

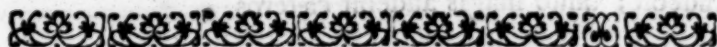
Dux bonus, huic centum commisit jure regendos;

Huic equites, illi signa tuenda dedit:

Vos quoque de vobis, quem quisque erit aptus ad usum,

Inspicite; & certo ponite quemque loco.

Tu nihil invitâ dices, faciêsvè Minervâ.

C A P. LXXVI.

OPTIMA BREVIS ÆVI.

IMmodicis brevis est ætas, & rara senectus:

Quicquid ames, cupias non placuisse nimis.

Optima prima ferè manibus rapiuntur avaris:

Implentur numeris deteriora suis.

Vivit edax vultur, ducensque per aëra gyros

Milvus, & pluviae graculus augur aquae.

Vivit & armiferae cornix invisæ Minervæ;

—Ista quidem sac'lis vix moritura novem.

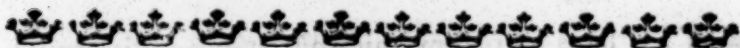
Occidit ille loquax, humanæ vocis imago,

Psittacus: heu vitæ quàm citò meta venit.

Tristia Phyllacidae Therfites funera vidit:

Jamque cinis, vivis fratribus, Hector erat.

Eheu, quàm brevibus pereunt ingentia fatis!

C A P. LXXVII.

P A R E N T E S.

EJA age, chare pater, cervici imponere nostræ:
Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit:

Quo res cunque cadent, unum & commune periculum;

Una salus ambobus erit.

Egon' patri surripere possim quicquam cauto seni?

Atque adeò si facere possim, pietas prohibet.

Ea ne me celet, consuefeci filium:

Nam qui mentiri, aut fallere insueverit patrem, aut

Audebit; tanto magis audebit cæteros.

Si damnosa senem juvat alea; ludit & hæres

Bullatus, parvòque eadem movet arma fritillo.

Sic natura jubet: velocius & citius nos

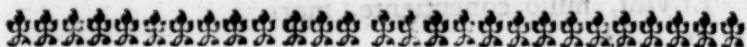
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis

Cùm subeant animos auctoribus.

Et verbo & facto parvis sit regula natis;

Optima sitque omni tempore norma pater,

Persuade tibi parentes esse Deos.

C A P. LXXVIII.

PATIENTIA.

O Socii (néque enim ignari sumus ante-malorum)
 O passi graviora! dabit Deus his quoque finem.
 Forſan & hæc olim meminiffe juvabit.

—————Paupertatémque ferendo
 Effecere levem, nec iniquâ mente ferendam.
 Poſſe pati facile eſt, tibi ni patientia deſit.
 Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Levius fit patientiâ,
 Quicquid corrigere eſt nefas.

Gaudet patientia duris:
 Lætius eſt, quoties magno ſibi conſtat honeſtum.
 Abſiſte, O juvenis, lachrymis: patientia cunctos
 Hos ſuperat caſus, longo revireſcit in ævo
 Gloria, dum cœli ſedem terrâſque tenebit
 Caſta fides, dum virtutis venerabile nomen
 Vivet.—————

C A P. LXXIX.

LENIT MISERIAS PATIENTIA.

Fert bonus, ut debet, caſûs patienter amaroſ,
 Fræna nec indomiti more recuſat equi.
 Cedimus? an ſubitum luſtando accendimus ignem?
 Cedamus: leve fit, quod bene fertur onus.

Vidi ego jactatas, motâ face, crescere flammâs ;
 Et vidi, nullo concutiente, mori.
 Verbera plura ferunt, quàm quos juvat usus aratri,
 Detrectant preffi dum juga prima boves.
 Quod potes, extenua forti mala corde ferendo ;
 Ad quæ jampridem non rude pectus habes.
 Vires pepulit pondúsque mali,
 Casus animo qui tulit æquo.

C A P. LXXX.

P A T R I A.

Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
 Ducit, & immemores non finit esse sui.

Quid melius Româ ? Scythico quid frigore pejus !
 Huc tamen ex illâ barbarus urbe fugit.

Assuetos tauri saltûs, assueta leones
 (Nec feritas illos impedit) arva petunt.

Sic omnes patriæ dulci tanguntur amore,
 Quâ miserè amissâ, gaudia nulla placent.
 Dulciùs in solitis cantat philomela rubetis ;
 Estque suum rapidis dulce cubile feris.

Dulcis amor patriæ, ratione potentior omni.
 Succensere nefas patriæ ; nec fœdior ulla
 Culpa sub extremas fertur mortalibus umbras.

Est domi ubique bonus ; sapiens non exulat unquam :
 Omne solum forti patria, & omne salum.
 Exilium est, ubicúnque malè est ; patria est, ubi contrà :
 Patria ubique bonis, exiliúmque malis.

Dulce & decorum est, pro patriâ mori.

Multo enim auro & opibus antecellit patria.

C A P. LXXXI.

P A U P E R T A S.

Divitias alius fulvo sibi congerat auro,
Et teneat culti jugera multa soli.

Non ego divitias avidus finè fine parandi,

Latum mutandis mercibus æquor aro.

Hæc alii cupiant; liceat mihi paupere cultu

Securo, charâ posse quiete frui.

———Bene paupertas

Humili tecto contexta latet.

Quatiunt altas sæpe procellæ

Aut evertit fortuna domos.

Infantem nudum cùm te natura creârit,

Tu paupertatis fer patienter onus.

In pretio pretium nunc est; dat census honores,

Census amicitias: pauper ubique jacet.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat

Res angusta domi.

Nil habet infelix paupertas durius in se,

Quàm quòd ridiculos homines facit.

Sic timet infidias, qui se scit ferre, viator,

Quod timeat: tutum carpit inanis iter.

C A P. LXXXII.

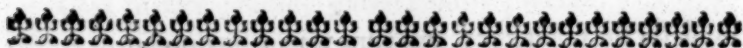
P A X.

INterea pax arva colit; pax candida primùm
 Duxit araturos sub juga curva boves:
 Pax aluit vites, & succos condidit uvæ,
 Funderet ut nato testa paterna merum.

Quippe ubi non pax est, trepidant formidine belli:
 Nec quisquam pressò vomere sulcat humum.
 Aut videt, aut metuit rus tum, quem non videt, hostem:
 Cessat iners rigido terra relicta situ.
 Hostis equo pollens, longéque volante sagittâ,
 Vicinam latè depopulatur humum.

———Pax optima rerum,
 Quas homini novisse datum est; pax una triumphis
 Innumeris melior; pax custodire salutem,
 Et cives æquare potens.

Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes.

C A P. LXXXIII.

P E C C A T U M.

OMne animi vitium tanto conspectius in se
 Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Quem pœnitet peccâsse, penè est innocens.

Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.

Gloria

Gloria peccati nulla petenda tui est.

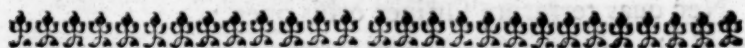
Ad cœlúmque manus & splendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæ pater, peccavimus, inquit :
Sed miserere, precor, speciosóque eripe damno.

En adsum ; & veniam, confessus crimina, posco.

Defensor culpæ dicet mihi, fecimus & nos
Hæc juvenes : esto, desisti nempe, nec ultrà
Fovisti errorem : breve sit, quod turpiter audes.

Turpe quid aufurus, te finè teste time.

Qui non vetat peccare, quum possit, jubet.

C A P. LXXXII.

P E C U N I A.

IMproba sollicitæ tu causa, pecunia, vitæ es :
Per te immaturum mortis adimus iter.

Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.

Admonui quoties ? auro ne pollue mentem,
Sæpe solent auro multa subesse mala.

Sed rude divitias extollit vulgus inanes :
Nec meminit, quantis sit caput indè malis.

Divitiæ fera bella viris lethúmque tulerunt ;
Nam priùs æternâ pace vigebat humus.

Prima peregrinos obscæna pecunia mores
Intulit ; & turpi fregerunt sæcula luxu.

Callidus effractâ nummos fur auferet arcâ ;
Prosternet patrios impia flamma Lares ;

Debitor

Debitor usuram pariter, fortémque negabit;
Non reddet sterilis semina jacta feges.

Hoc habeo, quodcunque dedi; sunt cætera fortis,
Cætera prætereunt more fluentis aquæ.

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?
Arvæque si findant pinguis mille boves?

Et quæ præterea populus miratur in illis,
Invida quæ falsò plurima vulgus amat.

Non opibus mentes hominum curæque levantur,
Nam fortunâ suâ tempora lege gerit.

Non me regna juvant, nec Lydius aurifer amnis,
Nec quas terrarum sustinet orbis opes.

Hæc alii capiant; liceat mihi paupere cultu
Securo charâ conjuge posse frui.

C A P. LXXXV.

PIETAS UBIQUE TUTA.

HAud timet incoctum generoso pectus honesto,
Aut strictos enses, militis aut rabiem;

Spicula nec Mauri lethali tincta veneno,

Quæ geminam subitò tela tulere necem.

Me lupus in sylvis furibundus vidit inermem;

Quique aliis timor est, territus ipse fugit.

Me pone extremis ignoti partibus orbis,

In quibus æternâ sub nive terra latet;

Aut remove, medios ubi sol accenderit æstus,

Et siccam nimis ignibus urit humum:

Securus

Securus vivam, modò fim finè fraude dolóque;
 Fata in me poterunt juris habere nihil.
 Quisquis honestus erit, Scythicis licèt ambulet oris,
 Nemo adeò, ut noceat, barbarus esse volet.

C A P. LXXXVI.

P O E S I S.

CURA ducum fuerant olim regúmque Poetæ.
 Præmiâque antiqui magna tulere chori.
 Sanctâque majestas & erat venerabile nomen
 Vatribus; & largæ sæpe dabantur opes.
 Nunc hederæ finè honore jacent, operatâque doctis
 Cura vigil Musis nomen inertis habet.
 Sed famæ invigilare juvat: quis nôssset Homerum,
 Ilias æternùm si latuisset opus?
 Adde, quòd infidiæ sacris à vatribus absunt;
 Et facit ad mores ars quoque nostra bonos.
 Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli:
 Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri,
 Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamis, Chius, Argus,
 Athenæ.

Carmina morte carent; vatum inclyta fama perennis;
 Non solet ingeniis summa nocere dies.
 Nam neque Pyramidum sumptus ad sydera ducti,
 Nec Jovis Elei cœlum imitata domus;
 Nec Mausolei dives fortuna sepulchri,
 Mortis ab extremâ conditione vacat.

74 PRIMITIÆ POETICES.

Aut illis flamma, aut imber subducet honores:

Annorum aut ictu pondere victa cadent,

At non ingenio quæsitum nomen ab ævo

Excidet; ingenio stat finè morte decus.

Casibus hoc nullis, annis delebile nullis.

Vivet; Appellæum cum morietur opus.

Facta ducum vivent, operosæque gloria rerum:

Hæc manet; hæc avidos effugit una rogos.

Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus,

Dum cælum stellas, dum vehet annis aquas.

Carmina sola beant, sola addunt carmina famam;

Hæc metuunt magni fulmina nulla Jovis.

Quod vivo vati detraxerit invida turba,

Post obitum duplici scœnore reddet honori.

Omnia post obitum fingit majora vetustas,

Majus ab exequiis nomen in ora venit.

Ille gravis Trojæ casus memorator Homerus

Posteritate suum crescere sensit opus.

Méque inter seros laudabit Roma nepotes;

Illum post cineres auguror esse diem.

Ergo, etiam cum me supremus adederit ignis,

Vivam; parsque mei magna superstes erit.

Dignum laude virum Musa vetat mori.

Vixere fortes ante Agamemnona

Multi; sed omnes illachrymabiles

Urgentur ignotique longâ

Nocte, carent quia vate sacro.

Ovidius ad amicum.

Scribis, ut oblectem studio lachrymabile tempus,

Ne pereant turpi pectora nostra situ.

Difficile

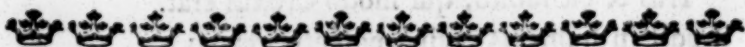
Difficile est, quod, amice, mones : quia carmina lætum
 Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
 Denique non parvas animo dat gloria vires,
 Et facunda facit pectora laudis amor.

Sors poetarum misera.

Heu miseram sortem, duramque à fydere vitam !

Quam dat doctiloquis vatibus ipse Deus.
 Sive Deus seu fata ferant, seu nostra voluntas,
 Sunt miseri, ingeniis qui micuere suis.

Proscriptus Geticas habitavit Ovidius oras,
 Et procul à patriâ barbara regna tulit.
 Tarpeiæ invisus fuerat sed Horatius urbi :
 Solus Mecænas verus amicus erat.

C A P. LXXXVII.

PRINCIPIUM.

Pincipiis obsta : rarò medicina paratur,
 Cùm mala per longas invaluere moras.
 Tempore nam tacitæ serpunt in viscera flammæ ;
 Et mala radices altiùs arbor agit.

Tu nova, si possis, sedare incendia tentes,
 Ocyùs ite, viri, & nascentem extinguite flammam ;
 Ne seræ redeant post aucta pericula curæ.

Helleborum frustra, cùm jam cutis ægra tumebit,
 Poscentes videas : venienti occurrите morbo.

Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas ;

Et validas segetes, quod fuit herba, facit.

Flumina pauca vides de magnis fontibus orta ;

Plurima collectis multiplicantur aquis.

Parva etiam, primo quo tempore condita Roma ;

Roma, triumphati quæ caput orbis erat.

C A P. LXXXVIII.

P O T E N T I A.

OMnia sunt hominum tenui pendentia filo ;

Et subito casu, quæ valere, ruunt.

Nam dat opes, cuicumque libet, fortuna, rapitque :

Irus & est subitò, qui modò Cræsus erat.

Ludit in humanis divina potentia rebus :

Et certam præsens vix habet hora fidem.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit ; & intrà

Fortunam debet quisque manere suam.

Ufibus edocto si quicquam credis amico,

Vive tibi, & longè nomina magna fuge.

Vive tibi, quantùmque potes, prælustria vita ;

Sævum prælustri fulmen ab arce venit.

Nam quanquam soli possunt prodesse potentes ;

Non prosunt, potiùs plurimùm obesse solent.

Effugit hybernas demissa antenna procellas,

Latâque plus parvis vela tumoris habent.

Vive sine invidiâ, mollésque inglorius annos

Exige: amicitias & tibi junge pares.

Tu quicumque es, qui sceptrâ tenes,
 Licet omne tuâ vulgus in aulâ
 Centum pariter limina pulset,
 Cùm tot populis stipatus eas,
 Cum tot populis vix una fides.
 Tenet auratum limen Erinny; ;
 Et cùm magnæ patuere fores,
 Infrant fraudes cautique doli.

Nemo potentes aggredi tutus potest.

Nulla potentia longa est.

C A P. LXXXIX.

R E L I G I O.

Prospera lux oritur, linguis animisq; favete ;
 Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
 Lite vacent aures ; insanâq; protinus absint
 Jurgia : differ opus, livida lingua, tuum.
 Casta placent superis : purâ cum mente venite ;
 Et manibus puris fumite fontis aquam.

C A P. XC.

R U S.

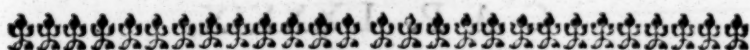
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est.
 O fortunatos nimium, bona si sua nôrint,
 Agricolas ! quibus ipsa procul discordibus armis,
 Fandit humo facilem victum justissima tellus.

78 PRIMITIÆ POETICES.

Quis magis optato queat esse beator ævo,
 Quàm qui mente procul purâ, sensûque probando
 Non avidas cognovit opes, non tristia bella :
 Nec funesta timet validæ certamina classis ?
 Illi dulcis adest requies, & pura voluptas ;
 Securam & placido traducit pectore vitam.

Beatus ille, qui procul negotiis,
 Ut prisca gens mortalium,
 Paterna rura bobus exercet suis,
 Solutus omni fœnore.

Romæ rus optas, absentem rusticus urbem
 Tollis ad astra levis.——

C A P. XCI.

SENECTUS.

Multa senem circumveniunt incommoda ; vel quod
 Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti.
 Dilator, spe longus, iners, avidûsque futuri,
 Difficilis, querulus, laudator temporis acti
 Se puero, censor castigatôrque minorum.

Miles depositis annosus secubat armis ;
 Grandævique negant ducere aratra boves.
 Putris & in vacuâ requiescit navis arenâ,
 Et vetus in templo bellica parma vacat.

Heu quàm continuis, & quantis longa senectus
 Plena malis ! quam sic circumfilit agmine facto
 Morborum omne genus.——

Jam

Jam veniunt anni fragiles, & inertior ætas :

Inficit & nigras alba senectæ comas.

Jam subeunt morbi, subeunt discrimina mille;

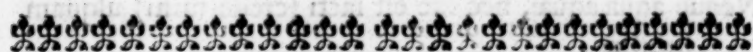
Jam dulces epulæ deliciæque nocent.

Jam minor auditus, gustus minor, ipsa minora

Lumina ; vix tactus noscere certa queat.

Venturæ memores jam nunc estote senectæ ;

Sic nullum vobis tempus abibit iners.

C A P. XCII.

SENESES REVERENDI SUNT.

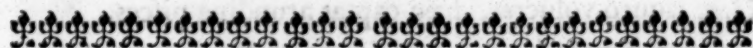
Magna fuit capitis quondam reverentia cani ;
Inque suo pretio ruga senilis erat.

Improbitas illo fuit admirabilis ævo :

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,

Si juvenis vetulo non affurrexerat. —

Tam venerabile erat præcedere quatuor annis.

C A P. XCIII.

SIMILITUDO.

CUM pare quæque suo coëunt, volucrèsque feræque :
Atque aliquam, de quâ procreet, anguis habet.

Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis ;

Et servat studii fœdera quisque sui.

Indica

80 PRIMITIÆ POETICES.

Indica tigris agit ravidâ cum tigride pacem
Perpetuam : sævis inter se convenit urfis.

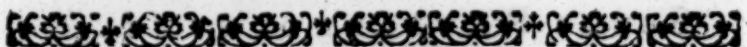
Oderunt hilarem tristes, tristémque jocosí,
Sedatum celeres; agilem, gnavúmque remissi.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ navita puppis amat.

Namque ego hominem homini similiorem nunquam
vidi alterum :

Neque aqua aquæ, nec lac est lacti (crede mihi) usquam
similius ;

Quàm hic tui est, túque hujus.

C A P. XCIV.

S P E S.

JAM mala finissem letho; sed credula vitam
Spes foveat, & melius cras fore semper ait ;

Spes alit agricolas ; spes fulcis credit aratris

Semina, quæ magno sœnore reddit ager.

Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,

Quum tenues hamos abdidit antè cibus.

Spes etiam validâ solatur compede vinctum ;

Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

Carcere dicuntur clausi sperare salutem ;

Atque aliquis, pendens in cruce, vota facit.

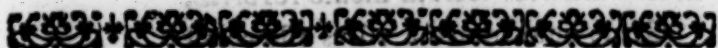
Hæc Dea conantes gladio finire dolores

Arcuit, injectâ continuitque manu.

Spem retine, spes una hominem nec morte relinquit ;

Vivere spe vidi, qui moriturus erat.

C A P.

C A P. XCV.

STUDIUM.

Si non intendas animum studiis & rebus honestis,
Invidiâ vel amore vigil torquere.——

At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere; non tardo labitur illa pede.

Quot frutices sylvæ, quot flavas Tiberis arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
Nulla nisi studio Pieridumque mora.

C A P. XCVI.

SUPERBIA.

In quinat egregios adjuncta superbia mores.
Sum felix, quis enim neget hoc? felixque manebo.

Hoc quoque quis dubitet? tutum me copia fecit.
Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

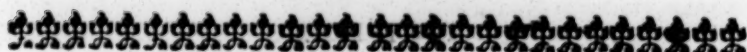
Heu mihi quid jactas, quid pulvis & umbra superbis,
Immundum, in vivis dum datur esse, lutum!

Sæpe, licet medicus quassatis farciat herbis
Membra, velut fumi præterit umbra tamen;
Et qui rex nuper vario fulgebat amictu,
Mox jacet injectâ vile cadaver humo.

O miser ! interiùs secretâ mente revolvâs,

Carne quid humanâ vilius esse potest ?

Sequitur superbos victor à tergo Deus.

C A P. XCVII.

T E M P U S.

Tempora labuntur, tacitîsque senescimus annis :
Et fugiunt fræno non remorante dies.

Nec, quæ preteriit cursu, revocabitur unda,

Nec, quæ preteriit, hora redire potest.

Utendum est ætate : cito pede labitur ætas ;

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Læta ferè lætus cecini, cano tristia tristis ;

Conveniens operi tempus utrumque suo.

Tabida consumit ferrum lapidésque vetustas ;

Nullâque res majus tempore robur habet.

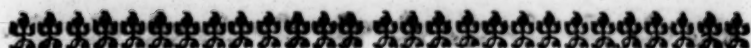
Longa dies homini docuit parere leones ;

Longa dies molli faxa peredit aquâ.

Obrepfit non intellecta senectus :

Nec revocare potes, qui periire, dies.

C A P. XCVIII.

V E R.

OMnia tunc florent, & tunc nova temporis ætas,
 Et nova de gravido palmitæ gemma tumet;
 Et modò formatis operitur frondibus arbos,

Prodit & in summum feminis herba solum.

Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent :

Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.

Nunc herbæ, ruptâ tellure, cacumina tollunt;

Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.

Diffugere nives; redeunt jam gramina campis,

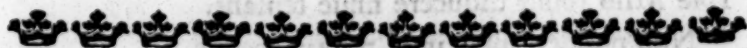
Arboribûsque comæ.

Mutat terra vices, & decrefcentia ripas

Flumina prætereunt.

Ridet ager, vestitur humus, vestitur & arbos;

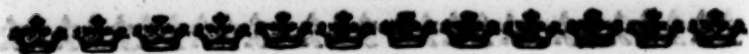
O nemus, O soles, ô tunicata quies.

C A P. XCIX.

V E R B U M.

Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto :
 Impia sub dulci melle venena latent.

C A P. C.

V E R I T A S.

DIC verum mihi, Marce; dic amabo:
Nil est, quod magis audiam libenter.

Nolo te assentari mihi.

Ego verum amo; verum volo dici mihi: mendacem odi.
Quæ vera sunt, loqui virum ingenuum decet.

C A P. C I.

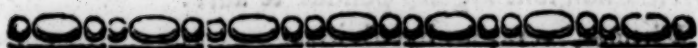
U L T R A V I R E S N I L.

Magna petis, Phaëthon; & quæ non viribus istis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas.

Ipse Milo robur diducere fissile tentans,
Non potuit captas indè referre manus.

Vasto rana bovi exiguo dum corpore certat,
Filius huic sapiens desine, mater, ait:
Disrumpere prius: te nosce, negata relinque;
Namque tumor crepitum mox feret iste tibi.
Fabula quò spectat? si quis nimis ardua tentat,
Hæc æquabit, uti parvula rana bovem.
Ne quid vim supra: non omnia possumus omnes;
Qui sua metitur pondera, ferre potest.

C A P.

C A P. CII.

V I R T U S.

• **P**Rima mihi debes animi bona : sanctus haberi,
 Justitiæque tenax, factis dictisque mereris.
 Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
 Integer.

Omnia cùm pereant, est virtus sola perennis :
 Hæc immortales reddere sola potest.

Nam quid imaginibus, quid avitis sulta triumphis
 Atria, quid pleni numerofo consule fasti
 Profuerint ; si vita labat ? perit omnis in illo
 Gentis honos, cujus laus est in origine solâ.
 Usque adeò virtute decet, non sanguine niti.

I bone, quò virtus tua te vocat ; i pede fausto,
 Grandia laturus meritorum præmia. Quid stas ?

———Per seque petenda est

Externis virtus incommitata bonis.
 Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

Virtus præmium est optimum, virtus omnibus
 Rebus anteit profectò : libertas, salus, vita ;
 Res, parentes, patria & prognati tutantur, servantur.
 Virtus omnia in se habet ; omnia adfunt bona, quem
 Penes est virtus.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ,

86 PRIMITIÆ POETICES.

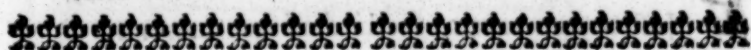
Divitiæ non sunt argenti pondus & auri :

Virtutes, veras accipe divitias.

Sat habet favitorum semper, qui rectè facit.

Discite virtutem, juvenes ; nam sola beatos

Nos facit, & diræ non timet arma necis.

C A P. CIII:

V I T A.

— **N** I L finè magno
Vita labore dedit mortalibus.

Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam.

Jam te premet nox, fabulæque manes,

Et domus exilis Plutonia.

Heu, heu fugaces, Posthume, Posthume,

Labuntur anni : nec pietas moram

Rugis, & instanti senectæ

Adfert, indomitæque morti.

Vive memor, quàm sis brevis ævi.

Desse hominum vitam, plusquam, Heraclite, solebas :

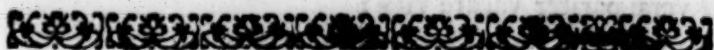
In lachrymas totos solve age nunc oculos.

Concute majori splenem, Democrite, risu :

Et toto resonans ore cachinnus hiet :

Vita fuit nunquam post condita sæcula mundi,

Et risu pariter dignior & lachrymis.

C A P. CIV.

V O L U P T A S

— **U** Sque adeò nulla est sincera voluptas,
Sollicitumque aliquid lætis intervenit.

Scilicet interdum miscentur tristia lætis,
Nec populum toto pectore festa juvant.
Nulla dies adeò est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis;
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mixta fere duris utilis herba rubis.

Lætus in præsens animus, quod ultrà est,
Oderit curare, & amara lento
Temperet risu; nihil est ab omni
Parte beatum.

Hæc vitam faciunt beatiorẽ;
Res non parta labore, sed relictã :
Non ingratus ager; focus perennis :
Lis nunquam; toga rara; mens quieta;
Vires ingenuæ; salubre corpus :
Prudens simplicitas; pares amici;
Convictus facilis; sinè arte mensa;
Nox non ebria, sed soluta curis;
Quod sis, esse velis; nihilque malis:
Summum nec metuas diem, nec optes.

Si tecum mihi, chare Martialis,
Securis liceat frui diebus;

§§ PRIMITIÆ POETICES.

Si disponere tempus otiosum,
Et veræ pariter vacare vitæ ;
Nec nos atria, nec domos potentum,
Nec lites tetricas, forūque triste
Nossemus, nec imagines superbas :
Sed gestatio, fabulæ, libelli,
Campus, porticus, umbra, thermæ ;
Hæc essent loca semper, hi labores.

P R E-

PRECES MATUTINÆ.

PSALMUS LXVI.

DEUS misereatur nostri, & benedicat nobis : illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri :

Ut cognoscamus in terrâ viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus : confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur & exultent gentes : quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terrâ dirigis.

Confiteantur tibi populi, Deus ; confiteantur tibi populi omnes : terra dedit fructum suum.

Benedicat nobis Deus, Deus noster, benedicat nobis Deus : & metuant eum omnes fines terræ.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto :

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Oremus.

Κύριε ἐλέησον.

Χριστέ ἐλέησον.

Κύριε ἐλέησον.

N

Pater

§§ PRIMITIÆ POETICES.

Si disponere tempus otiosum,
Et veræ pariter vacare vitæ ;
Nec nos atria, nec domos potentum,
Nec lites tetricas, forūque triste
Nossemus, nec imagines superbas :
Sed gestatio, fabulæ, libelli,
Campus, porticus, umbra, thermæ ;
Hæc essent loca semper, hi labores.

PRE-

PRECES MATUTINÆ.

PSALMUS LXVI.

DEUS misereatur nostri, & benedicat nobis : illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri :

Ut cognoscamus in terrâ viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus : confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur & exultent gentes : quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terrâ dirigis.

Confiteantur tibi populi, Deus ; confiteantur tibi populi omnes : terra dedit fructum suum.

Benedicat nobis Deus, Deus noster, benedicat nobis Deus : & metuant eum omnes fines terræ.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto :

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum. Amen.

Oremus.

Κύριε ἐλέησον.

Χριστέ ἐλέησον.

Κύριε ἐλέησον.

N

Pater

PAter noster, qui es in cœlis : sanctificetur nomen tuum : adveniat regnum tuum : fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terrâ : panem nostrum quotidianum da nobis hodie : et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris : et ne nos inducas in tentationem : sed libera nos à malo : quia tuum est regnum, potentia & gloria, in secula seculorum. Amen.

Adveniat super nos misericordia tua, Domine.

Et salutare tuum secundùm eloquium tuum.

Sit splendor Domini Dei super nos :

Et opera manuum nostrarum dirige.

Respice in servos tuos ac in opera tua, Domine.

Dirige eos ac filios eorum.

Domine, saluum fac Regem.

Et exaudi nos in die, quâ invocaverimus te.

Domine, exaudi orationem meam.

Et clamor meus ad te veniat.

OMnipotens & sempiternus Deus, dirige actus nostros, ut in beneplacito tuo ac in nomine dilecti filii tui, bonis operibus semper abundare studeamus, per Christum Dominum nostrum. Amen.

Actiones nostras quæsumus, Domine Deus, aspi-rando præveni, & adjuvando persequere, ut cuncta nostra oratio atque operatio per te incipiant, & per te incepta finiantur per Christum Dominum nostrum. Amen.

DEUS, qui nos ad principium hujus diei pervenire fecisti; tuâ nos conserva virtute; & concede, ut hâc die nullam inclinemus peccatum, nec ullum incurramus periculum, sed semper ad tuam justitiam faciendam,

P R E C E S M A T U T I N Æ. 91

ciendam, omnis actio nostra tuo moderamine dirigatur,
per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedicite,

Domino.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Amen.

H Y M N U S.

Salvator mundi Domine,
Qui nos servâsti hodie,
Meridie nos protege,
Et salva nos in omni tempore.
Adesto tu propitius,
Et parce supplicantibus :
Tu dele nostra criminâ,
Tu tenebras illumina,
Ne mentem somnus opprimat,
Nec hostis nos furripiat,
Nec ullis caro, petimus,
Commaculetur fordibus.
Tu reformator sensuum,
Votis precamur cordium,
Ut puris castis mentibus
Totum diem transigamus.
Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de virgine,
Cum Patre & Sancto Spiritu,
In sempiterna secula.

F I N I S.

6 MA 50

